

Pekka Paloniemi

TILINTARKASTUSPAKOSTA LUOPUMINEN – VAIKUTUKSET
YHTIÖLLE JA YHTEISKUNNALLE

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2011

TILINTARKASTUSPAKOSTA LUOPUMINEN – VAIKUTUKSET YHTIÖLLE JA YHTEISKUNNALLE

Paloniemi, Pekka
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Marraskuu 2011
Ohjaaja: Vahtoranta, Milka
Sivumäärä: 60
Liitteitä: 3

Asiasanat: tilintarkastus, tilintarkastuslaki, sidosryhmät

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia tilintarkastuspakosta luopumisen vaikutuksia yhtiölle itselleen, sekä yhteiskunnalle. Tavoitteena oli tehdä päätelmiä saatujen tietojen perusteella siitä, mitä vaikutuksia uudella 1.7.2007 voimaan astuneella tilintarkastuslailla on ollut, sekä mitä mieltä yrittäjät ovat lakiuudistuksesta.

Tutkimuksessa tarkastelu kohdistettiin uudistuksen vaikutuksiin pieniin liiketoimintaa harjoittaviin osakeyhtiöihin, jotka lain mukaan voivat halutessaan olla käyttämättä tilintarkastajaa. Tutkimus suoritettiin lähettämällä kyselyitä osakeyhtiö-muotoisiin pk-yrityksiin, ja tätä kautta selvitettiin mm. onko yritys luopunut tilintarkastajan käytöstä, kuinka tarpeellisena tilintarkastaja nähdään sekä mitä mieltä yrittäjät ovat uudesta tilintarkastuslaista. Saadut tulokset esitettiin tilastollisessa muodossa mahdollisuuksien mukaan. Tämän jälkeen saatuja tuloksia analysoitiin ja tehtiin päätelmiä niiden perusteella.

Vastausten perusteella voidaan sanoa, että tilintarkastuspakon poistamisella on haitallinen vaikutus hyvän kirjanpitoavan noudattamiseen. Toinen merkittävä seikka jonka tutkimus osoitti, oli harmaan talouden odotettavissa oleva lisääntyminen.

RENUNCIATION OF AUDIT REQUIREMENT – EFFECTS TO A COMPANY AND SOCIETY

Paloniemi, Pekka
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business and Administration
Accounting
November 2011
Supervisor: Vahtoranta, Milka
Number of pages: 60
Appendices: 3

Keywords: audit, audit law, reference groups

The purpose of this thesis was to examine the impact of the audit requirement waiver to the company itself, as well as society as a whole. The aim was to conclude on the basis of information received from the effects of the new Audit Act that entered into force on 1.7.2007, as well as what entrepreneurs think of the new reform of the law.

The study focused on the impact of reform on small businesses, a subject to the limited liability companies, which, according to the law, may choose not to use the auditor. The research was carried out by sending questionnaires to small and medium sized incorporated companies and by this was examined for example whether the company abandoned the use of the auditor, the auditor is seen as necessary and what entrepreneurs thinks of the new Audit Act. The results were presented in the statistical form, as far as possible. After this, the results were analyzed and the findings were made on the basis of them.

On the basis of the replies, it can be assumed that the audit requirement have an adverse effect on the basis of good accounting practice. Another important aspect of the research showed, was the expected increase in the underground economy.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
	2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusmenetelmät	6
	2.2 Teoreettinen viitekehys.....	7
3	TILINTARKASTUS SUOMESSA.....	8
	3.1 Historia.....	8
	3.2 Nykytila.. ..	9
	3.3 Tulevat suuntaukset.....	11
4	YRITYKSEN SIDOSRYHMÄT	12
	4.1 Tilintarkastaja.....	12
	4.2 Yrityksen omistajat.....	13
	4.3 Verottaja yhteiskunnan edustajana	14
	4.4 Rahoittajat	15
5	TILINTARKASTUSPAKOSTA LUOPUMISEN VAIKUTUKSET	16
	5.1 Historia.....	16
	5.2 Uusi tilintarkastuslaki.....	18
	5.3 Tilintarkastuspakosta luopumisen positiiviset vaikutukset.....	21
	5.4 Tilintarkastuspakosta luopumisen negatiiviset vaikutukset.....	24
	5.5 Vertailu muihin maihin	26
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
	6.1 Tutkimusmenetelmän valinta	27
	6.2 Kyselylomakkeen laatiminen	29
	6.3 Aineiston kerääminen.....	30
	6.4 Tutkimusaineiston luotettavuuden analysointi	31
7	TUTKIMUSTULOKSET JA ANALYSOINTI.....	32
	7.1 Vastaajien taustatiedot.....	32
	7.2 Väittämät... ..	38
	7.3 Vastausten analysointi	48
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	50
	LÄHTEET	53

1 JOHDANTO

Uuteen tilintarkastuslakiin, joka tuli voimaan 1.7.2007, sisältyi uudistus, jonka mukaan tilintarkastuksen suorittaminen muuttui pienimmissä yhteisöissä vapaaehtoisuuteen perustuvaksi. Uudistuksen myötä, muun muassa pienimmät osakeyhtiöt voivat tilintarkastuslain 2 luvun ja erityisesti 4 §:n määrittämällä tavalla jättää yhteisön tilinpäätöstiedot ja niihin liittyvät asiakirjat tilintarkastamatta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, minkälaisia vaikutuksia pienen osakeyhtiön tekemällä ratkaisulla olla käyttämättä tilintarkastajaa on yhtiölle itselleen, sen sidosryhmille sekä koko yhteiskunnalle.

Tutkimuksen teoriaosuudessa tarkasteltiin tutkimuksen aihepiirin kannalta merkityksellisiä teemojatilintarkastusta Suomessa, yrityksen sidosryhmiä ja itse tilintarkastuspakkoa. Teoriaosuuden ensimmäisessä osassa keskitytään tilintarkastukseen yleisellä tasolla, sen historiaan, nykytilaan ja tuleviin suuntauksiin. Toisessa osassa käydään läpi aiheen kannalta yrityksen oleelliset sidosryhmät. Kolmannessa osassa keskitytään itse tilintarkastuspakkoon, uuteen tilintarkastuslakiin, sekä sen vaikutuksiin. Tarkastelussa käytettiin talousteoreettista kirjallisuutta sekä tilintarkastuslain valmisteluun liittyvää virallisaineistoa.

Tutkimuksen empiirisessä osassa käydään läpi ensin sitä miten tutkimus on käytännössä toteutettu. Tämän jälkeen tarkastellaan tutkimustuloksia ja analysoidaan niitä. Lopuksi tehdään päätelmiä saatujen tietojen perusteella.

Aihe on ajankohtainen ja varmasti monia tahoja kiinnostava. Erityisen kiinnostuneita ovat varmasti tilintarkastajat itse, mutta myös muut yrityksen sidosryhmät ovat todennäköisesti kiinnostuneita saaduista tuloksista.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA VIITEKEHYS

2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia tilintarkastuspakosta luopumisen vaikutuksia yhtiölle itselleen ja hieman myös koko yhteiskunnalle. Apuna tässä käytetään kirjallisuudesta saatavaa teoriaa, sekä kyselyjen pohjalta saatuja tutkimustuloksia. Näkemystä pyritään saamaan itse tilintarkastajilta, sekä myös pk-yrityksiltä, joilla on ollut mahdollisuus luopua tilintarkastajan käytöstä.

Tutkimuksessa keskitytään liiketoimintaa harjoittaviin pieniin osakeyhtiöihin, koska ne ovat yhteiskunnan kannalta suurin ja oleellisin ryhmä. Näin ollen myös toimintatarkastajat on rajattu työn ulkopuolelle ja keskitytään vain tilintarkastajiin.

Ensisijaisena tavoitteena työssä on tehdä päätelmiä saatujen tietojen perusteella siitä millaisia vaikutuksia tilintarkastuspakosta luopumisella on ollut yritykselle. Toissijaisena tavoitteena on tuottaa uutta tietoa yritykselle itselleen, sekä sen sidosryhmille uuden tilintarkastuslain vaikutuksista yhteiskunnan kannalta.

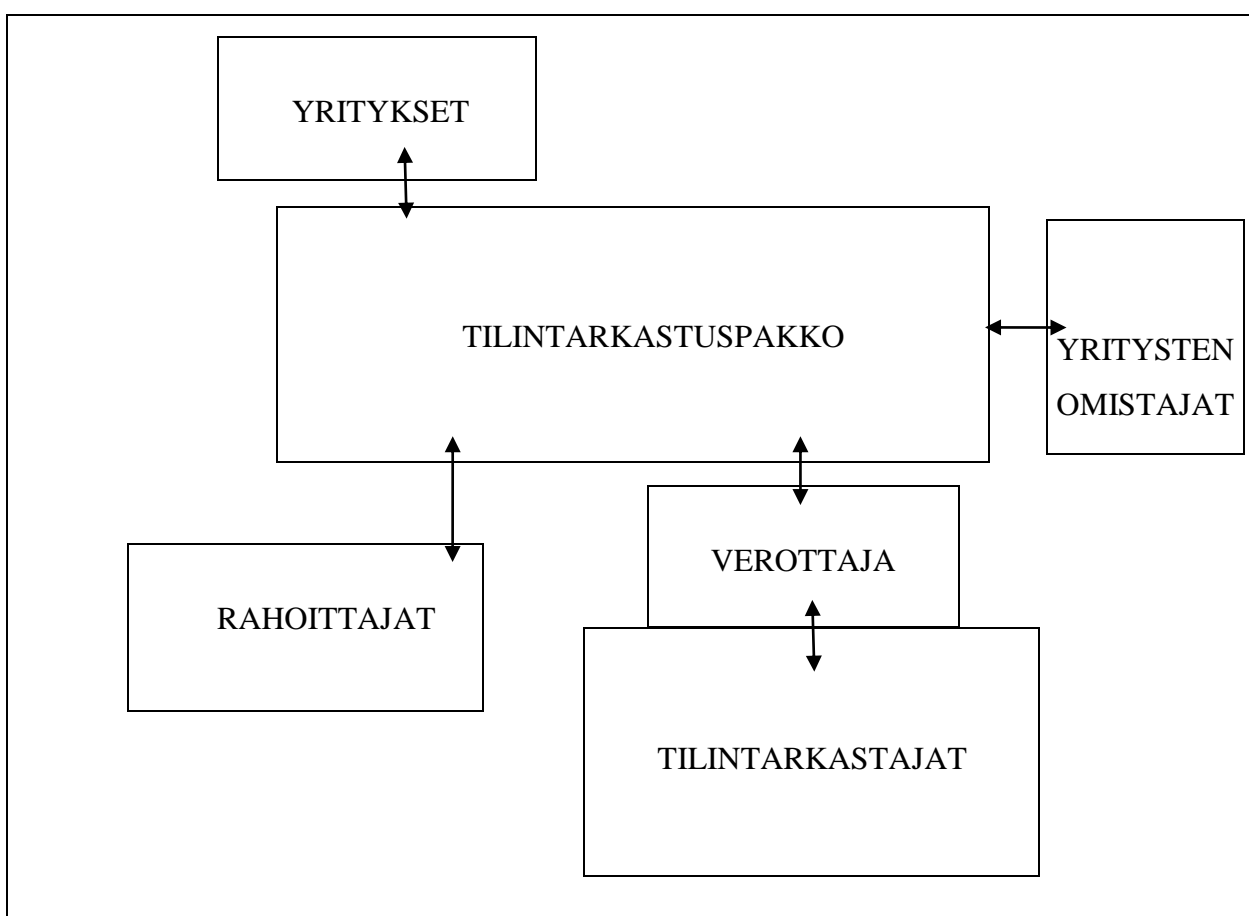
Pääongelmana tutkimuksessa on se mitä vaikutuksia tilintarkastuspakosta luopumisella on yhtiölle itselleen.

Sivuongelmat:

- Mitä vaikutuksia tilintarkastuspakosta luopumisella on yhteiskunnalle?
- Lisääntyykö harmaa talous?
- Onko tilintarkastajan käyttö pienissä osakeyhtiöissä perusteltua?
- Kuinka moni pienistä osakeyhtiöistä ei käytä tai ei tulevaisuudessa aio käyttää tilintarkastajaa?

2.2 Teoreettinen viitekehys

Teoreettisen viitekehysten tarkoituksena on havainnollistaa opinnäytetyön eri vaiheita. Siitä ilmenee tutkimusaiheen keskeiset käsitteet ja niiden väliset suhteet. Keskellä kuviossa on tilintarkastuspakko, jota ympäröi yhtiön tärkeimmät sidosryhmät joihin tilintarkastuspakon poistuminen vaikuttaa. Kaavion sidosryhmät ovat: tilintarkastaja, rahoittaja, yritykset, verottaja ja yrityksen omistajat. Nuolilla kaaviossa on pyritty kuvaamaan suhdetta, joka eri sidosryhmillä tilintarkastuspakkoon on.

Kuvio 1 .Tilintarkastuspakko suhteessa tilintarkastusta hyödyntäviin sidosryhmiin (tutkijan itsensä tekemä)

3 TILINTARKASTUS SUOMESSA

3.1 Historia

Lakisääteinen tilintarkastus alkoi vuoden 1895 osakeyhtiölaista, joka uudistui sittemmin vuosina 1935, 1978 ja 1997. (Editan sähköinen lakisivusto 2011)

Tilintarkastuksen tehtäviin kuului vuoden 1895 osakeyhtiölain mukaan hallinnon ja tilien tarkastus. Myöhemmin sisältö täsmentyi tilinpäätöksen, kirjanpidon ja hallinnon tarkastukseksi. Alussa tilintarkastus oli manuaalista kaikkien tositteiden läpi käymistä ja virheiden etsimistä. Myöhemmässä vaiheessa tarkastusta alettiin suorittaa pistokokein. 1930-luvulta lähtien löytyy havaintoja tilitarkastustyön dokumentoinnista ja työpapereista. Atk-tarkastus yleistyi 1970- ja 1980-luvuilla. Tällöin myös hallinnon tarkastuksen merkitys kasvoi. Vuoden 1978 osakeyhtiölaki muutti tilintarkastuskertomukset julkisiksi. Myöhemmin KHT-yhdistyksen vakiokertomusmallit yhdenmukaistivat ja pelkistivät raportointia ja nykyisin tilintarkastuskertomukset ovat täysin vakioituja. Nykykään tilitarkastuskertomus on aina vakiomuotoinen, ellei jotakin huomautettavaa ole tarkastuksessa havaittu. (Kosonen 2005, 33.)

Leena Kososen mukaan tilintarkastuksen historia jaetaan kolmeen kauteen: tilintarkastusinstituution rakentumisen kausi (1895 – 1950), vakiintumisen kausi (1951 – 1985) ja kansainvälistymisen kausi (1986 alkaen). Hänen mukaansa jokaisella tutkimusajanjakson vuosikymmenellä on keskusteltu jatkuvasti tilintarkastajien riittävyydestä, alalle pääsyn ja tutkintojen vaikeudesta, tilintarkastajien ammattitaidon tasosta, tilintarkastuskertomuksesta, hallinnon tarkastuksen sisällöstä sekä maallikko-tilintarkastajien asemasta. 1990-luvun keskeisimmät keskustelun aiheet olivat riippumattomuus, konsultointi, tilintarkastuksen taso ja laadunvalvonta. (Kosonen 2005, 35.)

Tilintarkastus oli hyvin yksilökeskeistä aina 1980-luvun puoliväliin asti. Mitään suuria tilintarkastusyhteisöjä ei ollut, vaan tilintarkastajilla oli oma yritys joko yksin tai yhdessä muutaman toisen tarkastajan kanssa. (Ernst & Youngin www-sivut, 2011)

Kun analysoidaan tilintarkastuksen kehityspiirteitä sadan vuoden ajalta voidaan todeta, että tilintarkastuksen ydintehtävät eivät ole juuri muuttuneet. Tilintarkastus on edelleenkin laillisuustarkastusta, jonka tarkoituksena on kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tarkastus. Tilintarkastuksen ulkoinen maailma on sen sijaan muuttunut. Kansainvälistyminen on lisännyt säännösten määrää, odotuksia ja vaatimuksia on entistä enemmän sekä tilintarkastuksen valvonta on lisääntynyt. Uusi tekniikka on mahdollistanut entistä nopeamman tiedonkulun. Tämän takia tilintarkastajan pätevyys nykypäivänä perustuu pitkälti tietotekniikan, tietojärjestelmien ja yrityksen toimialan tuntemukseen. (Kosonen 2005, 45.)

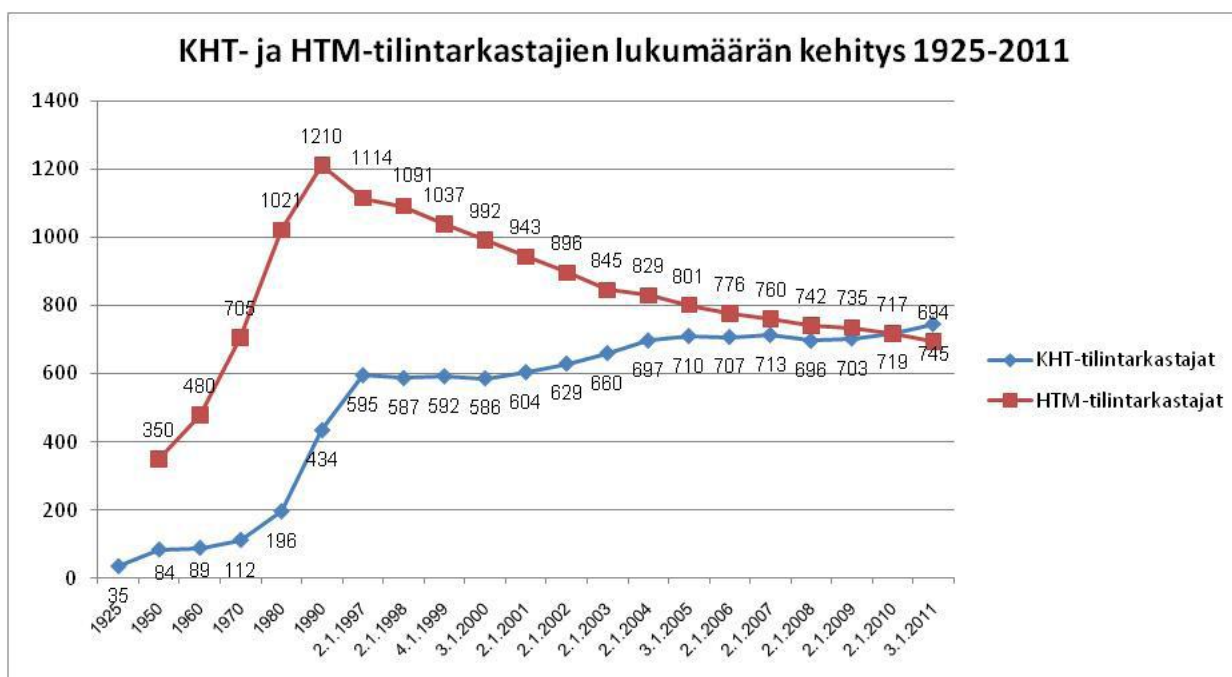
3.2 Nykytila

”Alunperin KHT-nimikkeen tarkoitus oli luoda tarkkaan harkintaan ja valintaan pohjautuva vaativa tutkintojärjestelmä, jonka ansiosta tilintarkastajiksi valikoituisi elinkeinoelämän keskuudessa suurta arvostusta ja luottamusta nauttivia kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijoita” (KHT-yhdistyksen www-sivut 2011).

KHT-nimike tarkoittaa Keskuskauppakamarin hyväksymää tilintarkastajaa. Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta, eli TILA, järjestää KHT-tilintarkastajatutkinnon vuosittain. KHT-tutkinnon tehtävät liittyvät teoreettisen tiedon soveltamisvalmiuksiin vaativissa tilintarkastustehtävissä. Aiemmin KHT-hakijalta vaadittiin yliopisto-opintoja, mutta nykyään riittää myös ammattikorkeakoulussa suoritettujen opintojen. KHT-tutkintoon hyväksymisen edellytyksenä on mm, että hakijalla on vähintään 60 opintopisteen tai 40 opintoviikon laajuiset tilintarkastuksen tai laskentatoimen opinnot. Käytännön kokemuksia koskevia vaatimuksia uudistettiin samanaikaisesti niin, että KHT-hakijalla hyväksytään käytännön kokemukseksi myös HTM-tarkastajan ohjauksessa saatu kokemus. KHT-tilintarkastajat keskittyvät pääasiassa suurimpien yritysten tarkastukseen, koska heillä odotetaan olevan laajempi teoreettinen tietotaito ja paremmat valmiudet vaativissa tilintarkastustehtävissä. (Tilintarkastuslautakunnan www-sivut 2011)

HTM-nimike tilintarkastajalla tarkoittaa, että hän on kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. TILA järjestää vuosittain HTM-tilintarkastajatutkinnon. HTM-

tutkintoon hyväksymisen edellytyksenä on, että hakijalla on vähintään 52 opintopisteen tai 35 opintoviikon laajuiset tilintarkastuksen tai laskentatoimen opinnot. HTM-tilintarkastajat palvelevat pääasiassa pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joka antaa mahdollisuuden yksilölliseen ja laaja-alaiseen palveluun lähellä asiakasta. HTM-tarkastajillakin on oma yhdistys, HTM-tilintarkastajat ry, jonka tehtävänä on huolehtia tilintarkastajien ammattitaidon ylläpitämisestä ja heidän ammatillisten etujensa edistämisestä. (HTM-tilintarkastajat ry:n www-sivut 2011)

Kuvio 2. KHT- ja HTM-tilintarkastajien lukumäärän kehitys 1925-2011 (Keskuskauppakamarin www-sivut 2011)

JHTT-nimike tarkoittaa julkishallinnon ja talouden tilintarkastajaa. JHTT-tilintarkastaja voidaan valita sellaiseen yhteisöön tai säätiöön, jossa kunnalla tai kuntayhtymällä on määräysvalta. Tällöinkin on kuitenkin valittava vähintään yksi KHT- tai HTM-tilintarkastaja. JHTT-tilintarkastajat ovat julkisen talouden asiantuntijoita. (Korkeamäki 2008, 13.)

3.3 Tulevat suuntaukset

Tilintarkastusala on muuttunut viime vuosina paljon ja nopeasti. Yksi kaikkein näkyvimmistä kehityssuunnauksista on ollut kansainvälistyminen. Tilintarkastusyhteisöt

kansainvälistyvät, verkottuvat ja erikoistuvat, koska niiden asiakasyritykset toimivat aikaisempaa enemmän useissa maissa. (Pasi Horsmanheimo & Maj- Lis Steiner 2008, 527.)

Maallikkotilintarkastajien käyttö, mikä on ollut suomalainen erityispiirre, on väistymässä tilintarkastuslain siirtymäajan päättyessä vuoden 2011 lopussa. Tämä jatkaa tilintarkastusalan ammattimaistumista, mikä on alan kehittämisen kannalta myönteinen edistysaskel. Ammattimaistuminen näkyy alalla myös sivutoimisten tarkastajien osuuden vähenemisessä. Tilintarkastuksen sääntelyn monimutkaistuminen ja kansainvälistyminen näkyy erityisasiantuntijoiden käytön lisääntymisenä tilintarkastuksessa, sekä sivutoimisten tarkastajien toimintamahdollisuuksien kapenemisella. (Pasi Horsmanheimo & Maj- Lis Steiner 2008, 527 – 528.)

Yksi tulevaisuuden suuntauksista tilintarkastusalalla on tarkastajien ikääntyminen. Tähän vuoteen mennessä trendi on ollut, että KHT-tilintarkastajien lukumäärä on jatkuvasti kasvanut; vaikkakin hitaasti. HTM-tarkastajien määrä on taas laskenut 1990-luvulta saakka. Seuraavien parin vuosikymmenen aikana alalta tulee poistumaan kymmeniä KHT- ja HTM-tarkastajia pelkästään ikääntymisen vuoksi. Ei kuitenkaan ole odotettavissa, että nuoria tilintarkastajia tulisi alalle läheskään samaa tahtia. Lähi-tulevaisuuden ilmiö tulee siis todennäköisesti olemaan pula nuorista tilintarkastusalan osaajista. (Pasi Horsmanheimo & Maj- Lis Steiner 2008, 529 – 530.)

EU:lla on ollut suuri vaikutus tilintarkastusalalle siitä lähtien kun Suomi siihen liittyi vuonna 1995 ja näin tulee myös jatkossa olemaan. Suomen lainsäädännön harmonisointi Euroopan yhteisöjen yhtiöoikeudellisten direktiivien mukaiseksi on yhdentänyt tilipäätös- ja tilintarkastusnormistoa. Itsenäinen tilintarkastustoiminta vain kansallisilla markkinoilla ilman kansainvälisiä yhteyksiä, ei juurikaan ole enää mahdollista muille kuin hyvin pienten yritysten tilintarkastukseen erikoistuneille tilintarkastajille. Vähänkään suuremmat KHT- ja HTM-yhteisöt ovat jäseniä kansainvälisissä ketjuissa tai niillä on yhteistyökumppaneita muualtakin kuin Suomesta. (Pasi Horsmanheimo & Maj- Lis Steiner 2008, 531.)

4 YRITYKSEN SIDOSRYHMÄT

4.1 Tilintarkastaja

Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastus sisältää yhteisön ja säätiön tilikauden kirjanpidon ja tilinpäätöksen, toimintakertomuksen sekä hallinnon tarkastuksen. (TilintarkL 459/2007, 11 §) Tätä kutsutaan usein lakisääteiseksi tilintarkastukseksi ja tämä on tilintarkastajan ydintehtävä. Tilintarkastajan tehtäviin kuuluu myös lisäpalveluita, jotka pääsääntöisesti ovat asiantuntijapalveluita. Asiantuntijapalvelut ovat yleensä neuvonantoa tai konsultointia. (Pasi Horsmanheimo & Maj- Lis Steiner 2008, 2.)

Pienemmissä yrityksissä tilintarkastajan työssä korostuu neuvoo-antava rooli ja tarkastajan rooli johdon keskustelukumppanina. Tilintarkastaja ei kuitenkaan kuulu yrityksen johtoon, joten hän ei voi ottaa osaa yrityksen päätöksentekoon. Tilintarkastuksen luonne on toteava, ei itse toimintaa ohjaava tai määräävä. (Korkeamäki 2008, 10.)

Tilintarkastajan laissa määrättyyn tehtävään kuuluu varmistaa kirjanpidon ja hallinnon lainmukaisuus ja säännösten mukaisuus sekä tilinpäätöksestä ilmenevien tietojen oikeellisuus ja riittävyys (Riistama 2000, 12). Saarikivi puolestaan määrittelee tilintarkastuksen tarkoituksiksi aikaansaada riippumaton lausunto tarkastuskohteen kirjanpidon ja tilinpäätöksen sekä hallinnon lainmukaisuudesta (Saarikivi 2000, 25).

Tilintarkastus on osa yrityksen ulkoista valvontajärjestelmää. Se toimii yrityksen omistajien ja ns. kolmansien osapuolten edunvalvontana. Kolmas osapuoli voi olla esimerkiksi luotonantaja, tavarantoimittaja tai muu yhteistyökumppani. (Kinnunen & Leppiniemi 2002, 75.) Osakeyhtiöissä tilintarkastajan rooli osakkeenomistajien etujen valvojana on erityisen korostunut. Tämä johtuu siitä, että etenkin suuremmissa osakeyhtiöissä yrityksen omistus ja johto ovat usein eriytyneet, jolloin osakkeenomistajilla on tarve – mutta harvemmin käytännön mahdollisuuksia ja kykyä – valvoa johdon toimintaa ja tekemäänsä sijoitusta. Toinen osakeyhtiöiden ominaispiirre on, että omistus yhtiöissä on monesti hajautunut useille osakkeenomistajille, mikä aikaansaa tarpeen myös eri osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun varmistami-

selle. Tilintarkastus tarjoaa myös keinon valvoa yhdenvertaisuuden periaatteen toteutumista osakkeenomistajien kohtelussa. (Saarikivi 2000, 30-33.)

Tilintarkastuksen lähtökohtana Suomessa on laillisuuden valvonta, mutta tilintarkastajalta odotetaan myös kannanottoja, jotka koskevat hänen tarkastamiensa yhteisöjen ja säätiöiden tarkoituksenmukaisuutta. Laillisuus- ja valvontanäkökohtien painottuminen ilmenee siinä, että tilintarkastusta koskevat säännökset ovat sisältyneet yhteisö- ja säätiölainsäädäntöömme. (Riistama 2000, 11.) Tilintarkastajan laissa määrättyyn tehtävään kuuluu varmistaa kirjanpidon ja hallinnon lainmukaisuus ja säännösten mukaisuus sekä tilinpäätöksestä ilmenevien tietojen oikeellisuus ja riittävyys (Riistama 2000, 12.)

Rahanpesulain 2 luvun 9 §:ssä säädetään, että laissa määritellyn ilmoitusvelvollisen on jatkuvasti kiinnitettävä huomiota sellaisiin liiketoimiin, jotka rakenteeltaan tai suuruudeltaan poikkeavat tavanomaisista liiketoimista. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on tarkkailtava, onko liiketoimilla taloudellista tarkoitusta, ja tarvittaessa myös liiketoimiin liittyvien varojen alkuperä on selvitettävä. Ilmoitusvelvollisella tarkoitetaan lain mukaan myös tilintarkastajaa, jolla on siis tilintarkastuksessa velvollisuus huomioida rahanpesun mahdollisuus. (Rahanpesulaki 503/2008, 25§)

4.2 Yrityksen omistajat

Useissa vähänkään suuremmissa yhtiöissä yritystoiminta on organisoitu siten, että omistajat valitsevat toimintaa johtamaan palkatun johdon, jolloin omistajat itse eivät osallistu päivittäiseen johtamiseen. Suuremmissa osakeyhtiöissä ja etenkin pörssi-yhtiöissä yhtiön omistus voi olla laajastikin hajautunut. (Kasanen & Koskela 1996, 73.)

Kaikkien osakeyhtiöiden on julkistettava tilinpäätöksensä, koska niissä omistajien vastuu yhtiön velvoitteista on rajoitettu ja vaikutusvalta etenkin vähemmistöosakkailta voi olla hyvinkin pieni. (Kinnunen & Leppiniemi 2002, 79.)

Osakeyhtiössä omistajien vastuu rajoittuu vain heidän sijoittamaansa pääomaan. Osakkeenomistajien ja yritysjohton sekä lainanantajien välille syntyy usein intressi-

ristiriitoja, joita kutsutaan myös agenttiongelmiksi. Nämä ristiriidat johtuvat usein siitä, että osakkeenomistajat haluavat yrityksen ottavan suurempia riskejä kuin mitä muut yrityksen sidosryhmät olisivat valmiita ottamaan. Syynä tähän on osakkeenomistajan pienin riski investoinnin epäonnistuessa tai yrityksen kaatuessa. Riskinoton onnistuessa myös osakkeenomistaja on suurin hyötyjä. (Kinnunen & Leppiniemi 2002, 244.)

4.3 Verottaja yhteiskunnan edustajana

Suomessa verotuksesta päätetään eduskunnassa ja Euroopan unionissa. Kunnat ja seurakunnat taas päättävät omista veroprojekteistaan. Verohallinto kerää noin kaksi kolmasosaa Suomen veroista ja veronluonteisista maksuista. Keräämänsä verot Verohallinto tilittää yhteiskunnan palveluja ylläpitäville veronsaajille, eli valtiolle, kunnille, Kansaneläkelaitokselle, seurakunnille ja metsänhoitoyhdistyksille. Verohallinto kerää itse yli 80 prosenttia verovelvoista. Loput se siirtää ulosottolaitoksen perittäväksi. Verorikosten tutkinta kuuluu poliisille, joka tekee yhteistyötä Verohallinnon kanssa. Verohallinnon perustehtävä on turvata verotulojen kertyminen antamalla ennakkoivaa ohjausta ja hyvää palvelua sekä hoitaa verovalvonta uskottavasti. (Verohallinnon www-sivut 2011)

Verohallinnon organisaatio uudistui 1.9.2010. Uudessa organisaatiomallissa verohallitusta ei enää ole, vaan sen työtehtävät on jaettu usealle eri taholle. Verohallinto muodostuu kolmesta kokonaisuudesta: asiakasvastuussa olevat pääyksiköt, palveluyksiköt ja esikuntayksiköt. Pääyksiköihin kuuluu henkilöverotus, yritysverotus, verotarkastus ja veronkanto. Uusien valtakunnallisten yksiköiden tehtävänä on kehittää asiakkaiden yhdenmukaista verotusta, tehokkaampaa valvontaa ja kohdennettua palvelua. Yksityiselle henkilölle suurin vaikutus organisaatiomuutoksella on ollut asiointikonttoreiden lisääntynyt määrä. (Verohallinnon www-sivut 2011)

Vuoden 2011 alkaessa verohallintoon perustettiin harmaan talouden selvitysyksikkö. Selvitysyksikkö on suoraan Verohallinnon pääjohtajan alainen yksikkö, jossa työskentelevät henkilöt ovat Verohallinnon virkamiehiä. Yksikön tehtävänä on edistää ja tukea harmaan talouden torjuntaa. Yksikkö toteuttaa tätä tehtävää jakamalla ja tuot-

tamalla tietoa harmaasta taloudesta ja sen torjunnasta. Se yhdistää, kerää ja analysoi eri lähteistä saatavaa harmaata taloutta koskevaa tietoa. Tietojen perusteella harmaan talouden yksikkö tuottaa selvityksiä jotka voivat liittyä esimerkiksi harmaaseen talouteen ilmiönä tai sen torjuntatoimiin. Lain yhtenä tarkoituksena olikin lisätä yhteiskunnan reagointivalmiutta harmaan talouden ilmiöihin. (Verohallinnon www-sivut 2011)

4.4 Rahoittajat

Rahoituslaitokset jaetaan alasektoreihin: keskuspankki, muut rahalaitokset ja muut rahoituksen välitystä harjoittavat laitokset. Keskuspankin tehtävänä on laskea liikkeelle rahaa, säilyttää rahan arvo ja pitää hallussaan joko kaikkea tai osaa maan kansainvälisistä valuuttavarannoista. Muihin rahalaitoksiin kuuluu pankit, jotka välittävät rahoitusta ottamalla vastaan talletuksia muilta institutionaalisilta yksiköiltä ja myöntävät lainoja ja/tai arvopaperisijoituksia hyötyen siitä itse. Muut rahoituksen välitystä harjoittavat laitokset välittävät rahoitusta ottamalla velkaa muulla tavoin kuin vastuuvalkoina tai talletuksina. Näitä laitoksia ovat esimerkiksi Finnvera, Finnfund, Finnvera, Sitra ja Tekes. (Tilastokeskuksen www-sivut 2011)

Suomen keskuspankki on Suomen Pankki, joka osana eurojärjestelmää vastaa EKP:n eli Euroopan keskuspankin rahapolitiikan toteuttamisesta Suomessa. Suomen Pankki vastaa oman rahoitusvarallisuutensa hoidosta ja riskien hallinnasta, sekä EKP:lle luovutetun varanto-osuuden sijoittamisesta. Suomen Pankin rahoitusvarallisuuden sijoittamisella tuetaan EKP:n rahapolitiikan toteuttamista ja varmistetaan riittävä euro- ja valuuttamääräinen likviditeetti kriisitilanteissa. (Suomen pankin www-sivut 2011)

Rahoittajia ovat myös pääomasijoittajat, joka on yleisin rahoituksen lähde yritystoiminnan alussa. Pääomasijoittajat ovat usein yksityishenkilöitä, jotka tarjoavat taitojaan ja pääomaansa aloittaville yrityksille. Tavoitteenaan heillä on saada korkea tuottoa myöhemmin sijoituskohteestaan. (Business financen www-sivut 2011)

5 TILINTARKASTUSPAKKO

5.1 Historia

Vuoden 1978 osakeyhtiölain, joka tuli voimaan 1.1.1980, mukaan osakeyhtiössä tuli olla yhtiöjärjestyksen osoittama määrä tilintarkastajia, kuitenkin vähintään yksi tilintarkastaja (OYL 734/1978, 1§.) Vuoden 1978 vanha osakeyhtiölaki oli voimassa aina 1.9.2006 tapahtuneeseen uuden osakeyhtiölain voimaantuloon asti ja lakia muutettiin sen voimassaolon aikana lukuisia kertoja. (OYL 624/2006)

Vuoden 1995 alussa – siis vanhan osakeyhtiölain voimassaoloaikana – tuli voimaan tilintarkastuslaki, joka oli Suomen ensimmäinen tilintarkastusta koskeva yleislaki. Tässä työssä laista käytetään nimitystä vanha tilintarkastuslaki. Laissa säänneltiin tilintarkastajien hyväksymisestä, tehtävistä, valinnasta ja valvonnasta sekä yleisesti tilintarkastuksesta. (TilintarkL 936/1994) Lain voimassaoloaikana tilintarkastusvelvollisuudesta yhteisöissä säädettiin tilintarkastuslaissa ja muualla lainsäädännössä. Vanhaan tilintarkastuslakiin sisältyi säädökset siitä milloin tilintarkastajaksi oli valittava HTM- ja milloin KHT-tilintarkastaja tai –yhteisö. Muilta osin yhteisöjen tilintarkastusvelvollisuudesta säänneltiin kuitenkin yhteisölakeihin sisältyvin normeihin, eikä vuoden 1995 tilintarkastuslain voimaantulo aiheuttanut merkittäviä muutoksia osakeyhtiöiden velvollisuuteen valita tilintarkastaja. (TilintarkL 936/1994, 9-13 §) Vuoteen 2007 asti, vanhan tilintarkastuslain mukaan, yhteisö tarvitsi vähintään yhden hyväksytyt tilintarkastajan, jos sekä päättyvällä, että sitä edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt vähintään kaksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 340 000 euroa
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 680 000 euroa
- 3) palveluksessa on keskimäärin yli 10 henkilöä

Edelleen vain hyväksytty tarkastaja voidaan valita mikäli vähintään kaksi seuraavasta kolmesta edellytyksestä täyttyy:

- 1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli

2 100 000 euroa,

- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 4 200 000 euroa; sekä
- 3) palveluksessa edellisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 50 henkilöä.

(TilintarkL 936/1994, 11 §)

Mikäli vähintään kaksi seuraavista kolmesta edellytyksestä täyttyi, oli yhtiön valittava vähintään yksi Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö:

- 1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 25 000 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 50 000 000 euroa; sekä
- 3) palveluksessa tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 300 henkilöä.

(TilintarkL 936/1994, 12 §).

5.2 Uusi tilintarkastuslaki

Yritysten tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvoista säädetään EU:n neljännen direktiivin (78/660/ETY) 11. artiklassa, ja 51. artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat vapauttaa 11. artiklan mukaiset yhtiöt tilintarkastuksesta silloin, kun kaksi artiklan mukaisista kolmesta raja-arvosta ei ylity tilinpäätöspäivänä. Tämä artikla ei ole jäsenmaita sellaisenaan pakottava, koska jäsenmailla on oikeus säätää tiukemmistakin raja-arvoista, kuten esimerkiksi Suomessa ollaan tehty. Tilinpäätösdirektiivin 11. artiklan mukaiset raja-arvot ovat:

- 1) taseen loppusumma 3 650 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa ja
- 3) työntekijöitä tilikauden aikana keskimäärin 50.

(KTM 2003, 73)

EU:n komission tulkinnan mukaan näiden raja-arvojen alittavien yhteisöjen tilintarkastusta ei nähdä tarpeelliseksi niiden vähäisen yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi. Yleisen edun kannalta merkittäviä ovat ne yhteisöt, joilla on suuri yhteiskunnallinen merkitys niiden yhteisön koon, liiketoiminnan luonteen tai työntekijämäärän vuoksi. Tämänlaisia yrityksiä ovat siten EU:n määritelmän mukaan pörssinoteeratut yhtiöt, pankit, vakuutusyhtiöt ja rahoituslaitokset. EU:n asettamaa määritelmää on arvosteltu epämääräisyydestä, mutta toisaalta se antaa unionin jäsenmaille mahdollisuuden itse päättää yleisen edun kannalta merkittävien yritysten määritelmästä tarkemmin. (Rinkineva 2004, 11.)

Uuden lain siirtymäaika ennen tilintarkastuslain voimaantuloa perustetuissa yhteisöissä ja säätiöissä sovelletaan vanhan tilintarkastuslain säännöksiä tilintarkastajan valintaan ja tilintarkastukseen niinä tilikausina, jotka päättyvät viimeistään 31.12.2011. Tänä aikana voi siis vielä toimia ns. maallikotarkastajia. (TilintarkL 459/2007, 3 §)

Uuteen tilintarkastuslakiin, joka tuli voimaan 1.7.2007, sisältyi uudistus, jonka mukaan tilintarkastuksen suorittaminen muuttui pienimmissä yhteisöissä vapaaehtoisuuteen perustuvaksi. Uudistuksen myötä, muun muassa pienimmät osakeyhtiöt voivat tilintarkastuslain 2 luvun ja erityisesti 4 §:n määrittämällä tavalla jättää yhteisön tilinpäätöstiedot ja niihin liittyvät asiakirjat tilintarkastamatta. (TilintarkL 459/2007, 4 §)

Maallikotarkastus siis poistuu uuden lain myötä. Poikkeuksena tilintarkastuslain 57 §:n 3 momentin siirtymäsäännöksen mukaan yhdistyksissä sovelletaan vanhaa tilintarkastuslakia eli tilintarkastusvelvollisuus säilyy kaikissa yhdistyksissä ja ns. - tai HTM-tilintarkastajan suorittamaan tilintarkastukseen kuitenkin sovelletaan uutta tilintarkastuslakia. (TilintarkL 459/2007, 57 §)

Tilintarkastuslakityöryhmä piti tarkoituksen mukaisena, että kaikkein pienimmät osakeyhtiöt vapautetaan lakisääteisestä tilintarkastusvelvollisuudesta. Niiden toiminta on niin vähäistä, että työryhmän mielestä tilintarkastuksen kokonaisyöty yhteiskunnalle on niin pieni, ettei pakollista tilintarkastusta voida perustella. Samalla arviolta 14 000 yritystä tuli hyväksytyjen tilintarkastajien suorittaman tilintarkastuksen

piiriin. Muutoksella ei kuitenkaan olisi käytännössä vastaavaa vaikutusta HTM/KHT-tilintarkastajien palvelujen kysyntään, sillä noin puolet näistä yrityksistä käyttää jo nyt vapaaehtoisesti hyväksytyä tilintarkastajaa. (KTM 2003, 101)

Kaksi esitettyä pääsyytä lakimuutokselle ovat halu säästää yrityksiä kustannuksilta ja ammattitilintarkastajien vähyys. Ammattitilintarkastajien vähyyteen liittyy myös se, että maallikotilintarkastajien käytöstä halutaan luopua. Kolmantena tärkeänä syynä mainitaan myös byrokratian määrän lisääntyminen kun tilintarkastaja valitaan. (KTM 2003, 10)

Useat viranomaiset kuten verohallitus, konkurssiasiamies ja keskusrikospoliisi ovat viestittäneet tarpeesta varmistaa pienyritysten kirjanpidon ja tilinpäätösten riittävä taso, mitä hyväksytyin tilintarkastajan valitsemisvelvollisuus olisi omiaan edistämään. (KTM 2003, 86) Lakia esittänyt työryhmä perustelee lakimuutosta myös sillä, että pienten yritysten päättäjien pitää saada itse päättää tilintarkastuksestaan. (KTM 2003, 3)

Tilintarkastusvelvollisuutta koskeva sääntely sisältyy tilintarkastuslain 2 lukuun ja etenkin 4 §:ään. Pääsääntöisesti osakeyhtiöissä on valittava tilintarkastaja ja toimitettava tilintarkastus tilintarkastuslaissa ja muualla laissa tarkemmin säännellyllä tavalla (ks. KPL 1§; TilintL 1 §, 4§). Tilintarkastaja voidaan kuitenkin jättää valitsematta yhteisössä, jossa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa;
- 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

(TilintarkL 459/2007, 4 §)

Tilintarkastaja on kuitenkin aina valittava yhteisössä, jonka pääasiallisena toimialana on arvopapereiden omistaminen ja hallinta ja jolla on kirjanpitolain 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettu huomattava vaikutusvalta toisen kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan tai rahoituksen johtamisessa. Tilintarkastajaa ei tarvitse valita asunto-osakeyhtiössä, jonka rakennuksissa on alle 30 huoneistoa. Lisäksi edellytetään, että sekä päättyneel-

lä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi yllä kuvatuista edellytyksistä. (TilintarkL 459/2007, 4 §)

Vähintään yhden tilintarkastajan on oltava KHT-tilintarkastaja tai KHT-yhteisö, jos kyse on julkisen kaupankäynnin kohteena olevasta yhteisöstä tai jos yhteisössä on päättyneellä tilikaudella täyttynyt vähintään kaksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 25 000 000 euroa
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 50 000 000 euroa
- 3) yhteisön tai säätiön palveluksessa on keskimäärin yli 300 henkilöä.

(TilintarkL 459/2007, 5 §)

5.3 Tilintarkastuspakosta luopumisen positiiviset vaikutukset

Kaksi pääsyötä lakimuutokselle oli sitä esittäneen työryhmään mukaan halu säästää yrityksiä kustannuksilta ja ammattitilintarkastajien vähyys. Ammattitilintarkastajien vähyys liittyy siihen, että ns. maallikkotilintarkastus haluttiin poistaa kokonaan. Näin ollen myös tilintarkastuksen laatu paranee, kun kaikki tarkastajat ovat joko KHT- tai HTM- tilintarkastajia eli alan varsinaisia ammattilaisia. (KTM 2003, 3)

Monet tahot ovat todenneet, että tilintarkastus on yhteiskunnallisesti oikeutettua ja perusteltua, mikäli se tuottaa enemmän taloudellisia sosiaalisia hyötyjä kuin kustannuksia. Myös Tilintarkastuslakityöryhmän raportissa todetaan, että ”tilintarkastuspakko on perusteltu silloin, kun tietyn rajan ylittävissä yhtiöissä yhteiskunnan kokonaisuus ylittää tilintarkastuksesta aiheutuvan kustannuksen”. (KTM 2003, 101)

Hallituksen esityksessä tilintarkastuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (194/2006) kattavasta tilintarkastuspakosta luopumista perustellaan ennen kaikkea uudistuksen negatiivisten vaikutusten puuttumisella tai kohtuullisuudella sekä sillä, että yhteisöille itselleen jätetään mahdollisuus toimia parhaaksi katsomallaan tavalla.

Velvollisuudesta vapautettukin yhteisö voi halutessaan valita itselleen tilintarkastajan. Suoranaisina uusina etuina – asiantiloina, jotka vain tilintarkastusvelvollisuudesta luopuminen saa aikaan – hallituksen esitys korostaa kahta seikkaa: kustannussäästöjä pienimmille yhteisöille sekä pieniin yrityksiin kohdistuvan hallinnollisen rasitteen vähenemistä (HE 194/2006)

Hyödyt yhtiölle

Lakia ajaneen työryhmän mukaan uusi laki kannustaa ryhtymään yrittäjäksi. Syynä tähän ryhmän mukaan on pienentyneet kustannukset sekä vähentynyt byrokratian määrä, jotka ovat seurauksia siitä ettei tilintarkastajaa tarvitse valita aloittavalle yritykselle. (KTM 2003, 15)

Valvonnasta ja tilintarkastajan tarpeellisuudesta jo vuonna 1994 julkaistussa kirjassa *Tilintarkastuksen teoria ja käytäntö* Veijo Riistama totesi, että tilintarkastus ei ole tarpeellista ”yhden miehen” yrityksessä omistajan näkökulmasta, koska yrittäjä itse pystyy valvomaan yrityksen toiminnasta saatavan informaation oikeellisuutta ja riittävyttä. Hän myös totesi, että tilintarkastuksen pakollisuus pienimmässäkin osakeyhtiössä on perusteltavissa vain velkojien suojan ja julkisen intressin merkittävyydellä. (Riistama 1994, 24.)

Koska, yrityksen johto tietää, että osakkeenomistajat ja muut sidosryhmät tarkastelevat sen toimia tilinpäätöksen mukaan, se pyrkii esittämään tilinpäätöksen tiedot itselleen edullisimmalla tavalla. Osakkeen omistajat taas ovat kiinnostuneita näkemään yrityksen todellisen taloudellisen tilanteen, tuloksen ja rahavirran. Koska yrityksen johdon ja sen omistajien intressit ovat lähes poikkeuksetta ristiriidassa keskenään, vaaditaan yritykselle ulkopuolinen, puolueeton ja asiantunteva tilintarkastaja. Larry F. Konrathin mukaan riippumaton tilintarkastaja lisää taloudellisen raportoinnin luotettavuutta, joka osaltaan tukee tilintarkastajan käyttöä. (Konrath 1999, 4) Tilintarkastajan valvoessa yrityksen toimia, yrityksen johdon ei ole mahdollista ajaa vain omia etujaan (Gray, Manson 2000, 9).

Hanken pitää tilintarkastusvelvollisuudesta luopumista perusteltuna antamassaan lausunnossa sen vuoksi, ettei lakisääteinen tilintarkastus ole tarpeen pienissä yrityksissä ts. yrityksissä, joissa johto ja omistus eivät ole eriytyneet. Hankenin mielestä näin on muun muassa sen vuoksi, ettei omistajilla tällaisissa yrityksissä ole vastaavaa informaatiotarvetta kuin yrityksissä, joissa omistus ja johto ovat eriytyneet. Lisäksi Hanken katsoo, että tilintarkastajan riippumattomuus yrityksen johdosta on mahdotonta toteuttaa yrityksissä, joissa omistus ja johto eivät ole eriytyneet. (KTM 2004, 14)

Tilintarkastuksen myötä tilinpäätösten arvon voidaan nähdä nousevan ja sen luvuista tulevan luotettavampia. Näiden seurauksena tarkastetuista tilinpäätöksistä tulee myös huomattavasti käyttökelpoisempia yrityksen eri sidosryhmille. (Gray & Manson 2000, 9.)

Tilintarkastajat tuottavat rakentavaa ja kehittävää tietoa yrityksen johdolle tilintarkastusprosessin avulla. He myös auttavat tiedoillaan ja taidoillaan yrityksen johtoa toimimaan taloudellisesti tehokkaasti. (Gray, Manson 2000, 19.) Tilintarkastajilla on oikeus toimia yrityksen ulkopuolisina tuomitsijoina. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tilintarkastaja voi tuomita toiminnan virheelliseksi ja mainita siitä tilintarkastuskertomuksessaan havaitessaan aiheita siihen. (Gray, Manson 2000 19.)

Hyödyt yhteiskunnalle

Merkittävin kansainvälinen kehitys Suomen kannalta liittyy jäsenyyteen Euroopan unionissa. EU:ssa on yhtenäistetty tilintarkastajia koskevaa sääntelyä 1980-luvulta lähtien. Tavoitteeksi on asetettu markkinoiden yhtenäistäminen EU:ssa, mikä lisää sijoittajien kiinnostusta kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien liikkeeseenlaskijoihin. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää eurooppalaisten pörssiyhtiöiden tilinpäätössäännösten ja tilintarkastusnormiston yhtenäistämistä. (KTM 2003, 15)

Joissakin tapauksissa tilintarkastuspakosta luopuminen saattaa kannustaa uusia yrittäjiä lähtemään yritystoimintaan, niin kuin lakia esittänyt työryhmä selonteossaan esitti. Työryhmä perusteli tätä sillä, että yritystoiminnan alkuvaiheessa ei synny niin paljon kustannuksia ilman tilintarkastajaa. (KTM 2003, 35)

Hyödyt muille sidosryhmille

Rahoittajille, verottajalle ja muille yrityksen sidosryhmille on hyvin vaikea löytää muuta hyötyä siitä, ettei yrityksellä ole tilintarkastajaa. Työn lopussa oleva empiriaosuus tulee myös tukemaan tätä väitettä.

5.4 Tilintarkastuspakosta luopumisen negatiiviset vaikutukset

Toisin kuin henkilöyhtiöissä, osakeyhtiöissä osakkeenomistajien vastuu on rajoitettua eli omistajat eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa yhteisön veloista ja muista sitoumuksista. Jarmo Leppiniemen mukaan, juuri omistajien rajoitetun vastuun vuoksi, osakeyhtiöissä olisi ollut järkevää säilyttää kattava tilintarkastusvelvollisuus. Hän perustelee kantaansa sillä, että rajoitetun vastuun myötä yhteiskunta ja yhtiöiden sidosryhmät ovat ottaneet kantaakseen osan siitä riskistä, joka täyden vastuun vallitessa olisi omistajien kannettavana. Leppiniemi näkee tilintarkastuksen keinona hallita ja vähentää kustannuksia, joita tästä riskistä yhteiskunnalle ja sidosryhmille aiheutuu. (Leppiniemi TT 2/2004, 13.)

Haitat yhtiölle

Kila pitää ammattilintarkastusta tarpeellisena osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa näiden osakkaiden ja jäsenten rajoitetun vastuun vuoksi. Kila toteaa, että yrittäjä voi aina valita liiketoiminnan harjoittamisen juridiseksi muodoksi yksityisliikkeen tai henkilöyhtiön, jossa ei olisi tilintarkastusvelvollisuutta, jos hän pitää välitöntä kustannusta ammattilintarkastuksesta liian suurena. Kila toteaa, että kustannus ammattilintarkastuksesta on pienempi kuin taloudelle koituva hyöty siitä, että tilinpäätösinformaatio on luotettavampaa. (KTM 2004, 11) Kirjanpitolautakunta totesi antamassaan lausunnossa, että pienyrittäjän tuntemus kirjanpito-, vero- tai yhteisöläinsäädännöstä saattaa usein olla puutteellinen. Toisaalta lautakunta piti oikeutettuna ja perusteltuna ehdotusta maallikkotilintarkastuksesta luopumisesta. Tämä siksi, että maallikoiden tietämys tilintarkastuksessa merkityksellisten yritystoimintaa säätelevien lakien sisällöstä on usein vajavaista. (KILA 1720/2004)

Haitat yhteiskunnalle

Kirjanpitolautakunta ilmaisi kantansa olevan selkeästi tilintarkastuspakosta luopumista vastaan. KILA:n mukaan tilintarkastuspakon poistamisesta olisi toteutuessaan haitallinen vaikutus hyvän kirjanpitolaitoksen noudattamiseen ja tätä kautta tilinpäätösten luotettavuuteen. (KILA 1720/2004)

Entistä suurempi osa näiden yritysten valvonnasta jää muille sidosryhmille kuten verottajalle, joka ei voi kuitenkaan toimia korvaavassa asemassa tilintarkastajalle. Harmaan talouden kitkemiseksi verottaja on perustanut erillisen harmaan talouden yksikkö, joka keskittyy harmaan talouden havaitsemiseen ja siitä raportoimiseen. (Verohallinnon www-sivut 2011)

Sisäministeriö vastusti uutta lakiehdotusta, koska se katsoi sen heikentävän rikostorjunnan tehokkuutta. Osakesäästäjien Keskusliiton mukaan ehdotus oli vastoin yleistä yhteiskunnan avoimuuspyrkimystä ja edesauttavan väärinkäytöksiä kuten sisäpiirikoksia. (KTM 2004, 16)

Haitat muille sidosryhmille

Pankit arvioivat yritysten luotonhoitokykyä nimenomaan tarkastetun kirjanpidon perusteella. Luotettavien kirjanpitolaitosten puuttuessa pankit joutuisivat tekemään lainapäätöksiä yrityksen esittämien vakuuksien perusteella. Osuuspankkikeskuksen yritystutkimusyksikön päällikön Timo Tillin mukaan pienyrityksiltä saatava taloudellinen informaatio on jo valmiiksi luotettavuudeltaan heikompaa kuin suurilla yrityksillä ja jos niiltä otetaan vielä tilintarkastaja pois luotettavuus heikkenee entisestään. Hän ehdottaa myös, että pienellä yhtiöllä jolla on tilintarkastaja, luoton ehdot voisivat olla paremmat ja korkotaso alhaisempi, kuin yrityksellä jolla ei ole tilintarkastajaa. (Kemppainen 2005, 35.)

Konkurssi-asiamies oli uutta lakiehdotusta vastaan, koska katsoi että velkojien ja muiden sidosryhmien sekä potentiaalisten osakkeenomistajien tiedontarve edellyttää julkisuutta. Asiakastieto oli sitä mieltä, että luottotietoyhtiöiden ja sidosryhmien tiedontarve edellyttää julkisuutta. Se piti myös työryhmän perusteluina esittämiä vää-

rinkäytöstilanteita, joista mainittiin esimerkiksi sisäpiiririkokset, käytännössä hyvin harvinaisina. Myös SAK vastusti lakiehdotusta katsoen sen heikentävän velkojien suojaa yksityisessä osakeyhtiössä. (KTM 2004, 16)

5.5 Vertailu muihin maihin

Tilintarkastuslainsäädännössä Suomi on seurannut Ruotsia hyvin pitkään ja tulee todennäköisesti seuraamaan jatkossakin. Kaikki suuremmat linjaukset saadaan EU:lta, mutta pienemmissä on seurattu usein naapurimaamme Ruotsin mallia. Hallitusneuvos Marja-Leena Rinkinevan mukaan Ruotsi on Suomelle tärkeä vertailumaa, mutta on katsottava myös laajemmin EU:ssa tapahtuvaa kehitystä.

Ruotsissa tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta yrityksessä, jossa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma 1 500 000 kruunua;
- 2) liikevaihto 3 000 000 kruunua ja
- 3) palveluksessa keskimäärin yli kolme henkilöä.

(Kauppalehden www-sivut 2011)

Ruotsissa tilintarkastajan tehtäviä ohjaa samantyyppinen sääntely kuin Suomessakin. Tilintarkastajia edustaa FAR-järjestö, eli *Föreningen Auktoriserade Revisor*, joka on vastaavanlainen yhdistys kuin Suomen KHT-yhdistys. FAR antaa niinkään jäsenilleen, eli hyväksytyille tilintarkastajille, suosituksia, eettisiä ohjeita ja lausuntoja, joita jäsenten on toimiessaan noudatettava. (FAR-järjestön www-sivut 2011)

Ruotsissa tilintarkastajan tehtäviä säätelevästä lainsäädännöstä kaksi tärkeintä on tilintarkastajalaki (Revisorslag 883/2001), joka säädettiin vuonna 2001, ja osakeyhtiölaki (Aktiebolagslagen 551/ 2005). Ruotsissa on kaksiportainen tilintarkastajajärjestelmä; samantyyppinen kuin Suomessakin. Lakisääteisiä tilintarkastuksia voivat tehdä auktorisoidut tilintarkastajat. (Horsmanheimo 2008, 92.)

Tanskassa säädettiin 30.4.2003 uusi laki valtion auktorisoimista ja rekisteröidyistä tilintarkastajista. Lakia sovelletaan tilintarkastukseen ja täydentäviin selvityksiin, sekä tilintarkastajan raporttien ja lausuntojen antamiseen, joita lainsäädäntö edellyttää. Lain säätämällä Tanskassa pantiin täytäntöön Euroopan komission suoritukset laadunvarmistuksesta ja riippumattomuudesta. Uudella lailla kumottiin aiemmin voimassa ollut yleinen riippumattomuusvaatimus, joka esti tanskalaisilta tilintarkastajilta esimerkiksi konsultointi- ja neuvontapalvelut. (KTM 2003, 18)

USA:ssa on tilintarkastuspakko vain pörssiyhtiöillä. Pohjoismaissa taas osakeyhtiöt tulee pääsääntöisesti tilintarkastaa. Etelä-Euroopassa on monissa maissa kokorajoja ja erilaisia rajoitetun vastuun yhtiömuotoja mm. pienille yhtiöille. Siellä ei ole samanlaista tilintarkastuspakkoa kuin Suomessa. (Tilintarkastus a:n www-sivut 2011) Kansainvälinen vertailu osoittaa, että yritysten maallikkotilintarkastus muissa maissa on erittäin poikkeuksellista. (KTM 2003, 100)

Anglosaksisten maiden kuten Englannin ja Pohjoismaiden välillä on hyvin erilaiset perinteet ja viime vuosikymmenten kehitys tilintarkastuksen ja kirjanpidon välisen suhteen osalta. Anglosaksisissa maissa ei ole selkeää työnjakoa riippumattoman tilintarkastuksen ja kirjanpityön välillä kuten Suomessa. Näissä maissa ei myöskään ole vastaavaa tilintarkastuksesta erillistä vahvaa kirjanpidon ja muiden taloushallinnon palveluiden auktorisointi- ja laadunvarmennusjärjestelmää kuin Pohjoismaissa ja erityisesti Norjassa ja Suomessa. (TEM 050:00/2009)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusote voi olla kvantitatiivinen eli määrällinen tai kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvantitatiivista tutkimusta voidaan sanoa myös tilastolliseksi tutkimukseksi, jossa tulokset ilmoitetaan prosentteina ja lukumäärinä. Tilastollinen tutkimus vaatii riittävän suuren ja edustavan otannan sekä aineiston keruussa käytetään yleensä val-

miita kyselylomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Tavoitteena on myös löytää eri asioiden välillä riippuvuuksia. Kvantitatiivinen tutkimus toteutetaan joko posti-, puhelin- tai www-kyselynä. (Heikkilä 2008, 16-17.)

Jos perusjoukko on hyvin suuri, voidaan tehdä otantatutkimus, jolloin perusjoukosta valitaan otos, joka edustaa pienoiskuvaa perusjoukosta. Tämä siksi, että otos sisältäisi samat ominaisuudet kuin perusjoukko, jolloin otantatutkimuksessa saadut vastaukset kuvastaisivat mahdollisimman tarkkaan perusjoukosta saatuja vastuksia. (Heikkilä 2008, 33-34.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keruu tapahtuu vapaamuotoisemmin, kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, sillä aineisto on yleensä tekstimuotoista. Tutkimus rajoittuu usein pieneen tutkittavien määrään ja tietoja voidaan kerätä esimerkiksi haastattelujen, teemahaastattelujen sekä ryhmäkeskustelujen avulla. Aineistoa voi myös kerätä tekemällä havaintoja ja tuloksiin vaikuttaa myös haastattelutilanteessa osapuolien vuorovaikutus toisiinsa. (Heikkilä 2008, 16-17.) Otanta voidaan tehdä neljällä eri tavalla joita ovat: yksinkertainen satunnaisotanta, systemaattinen otanta, ositettu otanta ja ryväotanta. Satunnaisotanta, jota käytettiin myös tässä tutkimuksessa, perustuu siihen, että jokaisella perusjoukon yksiköllä on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi otokseen. Otokseen taas vaikuttavat tutkimuksen tavoitteet, haluttavien tunnuslukujen tarkkuus, muuttujien lukumäärä ja perusjoukon homogeenisuus. (Heikkilä 2008, 36-39.)

Valitsin opinnäytetyöhöni kvantitatiivisen tutkimusotteen, koska kyselylomakkeeni sisälsi pitkälti valmiita vastausvaihtoehtoja. Toinen syy kvantitatiivisen tutkimuksen valintaan oli se, että kvalitatiivinen tutkimus olisi vienyt liian paljon aikaa, eikä kaikkia vastaajia olisi pystytty haastattelemaan henkilökohtaisesti otannan ollessa suhteellisen suuri. Tutkimus toteutettiin otantatutkimuksena, eli valittiin otos perusjoukosta, joka tässä tapauksessa koostui suomalaisista pk-yrityksistä sekä valtiovalan edustajista. Yrityksiä valittiin satunnaisesti mukaan tutkimukseen, mutta kuitenkin niin että perusjoukon ominaisuudet säilyivät otoksessa. Tämä varmistettiin siten, että tilintarkastajien, kirjanpitäjien, rahoituslaitosten, verottajan ja poliisin lisäksi valittiin yrityksiä joiden liikevaihto oli pääasiassa luokassa 0 – 200 000 euroa.

6.2 Kyselylomakkeen laatiminen

Kyselylomaketta laadittaessa tutkimuksen tavoitteet on oltava täysin selvillä, jotta tiedetään, mihin kysymyksiin vastauksia haetaan. Laatiminen vaatii myös tavoitteiden selventämistä sekä aiheen kirjallisuuteen perehtymistä. Heikkilän mukaan kyselylomakkeen laatiminen sisältää seuraavat vaiheet:

- tutkittavien asioiden nimeäminen,
- lomakkeen rakenteen suunnittelu,
- kysymysten muotoilu,
- lomakkeen testaus sekä,
- rakenteen ja kysymysten parantaminen.

Hyvä lomake on selkeä ja siisti ja sen teksti sekä kysymykset ovat hyvin aseteltu. Kysymysten tulee edetä loogisesti, ja niitä voi ryhmitellä kokonaisuuksiksi otsikoimalla ne. Lomakkeen laatijan on mietittävä tarkkaan jokaisen kysymyksen tarpeellisuus, koska kysely ei saa olla liian pitkä. Vastausohjeiden on oltava myös selkeät. (Heikkilä 2008, 48-53, 61.)

Kyselylomakkeessa voidaan käyttää avoimia-, monivalinta tai sekamuotoisia kysymyksiä. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajalta monipuolisemman vastauksen. Monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehdot ovat ennalta määrätty, jolloin niiden vastauksia on helpompi analysoida ja käsitellä. Sekamuotoiset kysymykset taas sisältävät sekä valmiit vastausvaihtoehdot että avoimet kysymykset. Avoin kysymys lisätään usein silloin vastausvaihtoehdoksi, kun kyselyn laatija ei ole varma, onko kaikki vastausmahdollisuudet huomioitu vastausvaihtoehdoissa. (Heikkilä 2008, 49-52.)

Tutkimuksessa tehtiin teoriaosuus valmiiksi ennen kyselylomakkeen tekoa. Tällä tavoin pystyttiin määrittelemään kenelle kysely lähetetään, eli mikä on kohderyhmä, ja mihin kysymyksiin haluttiin vastauksia.

Kyselylomakkeessa lähdin ensin kartoittamaan yrityksen perustietoja kuten: yritysmuotoa, henkilöstön määrää, sekä liikevaihdon ja taseen loppusumman suuruutta. Perustiedoissa kysyttiin myös yrityksen toimialaa ja vastaajan asemaa yrityksessä. Lomakkeen kolme kysymystä käsittelivät vastaajan tietämystä auktorisoidusta tilintarkastajasta, tilintarkastajan käyttöä ja sitä onko vastaaja luopunut tai aikonut luopua tilintarkastajan käytöstä. Kyselylomakkeen väittämillä, joita lopulliseen lomakkeeseen otettiin kaksikymmentä, pyrittiin selvittämään mitä mieltä eri tahot ovat olleet uudesta tilintarkastuslaista. Väittämissä pyrittiin myös ennakoimaan lakimuutoksen tulevia vaikutuksia. Kyselylomake on mielestäni sopivan pituinen, koska sen täyttämiseen ei kulu viittä minuuttia enempää. Kyselylomake on liitettynä opinnäytetyön lopussa (LIITE 1).

6.3 Aineiston kerääminen

Tiedon keruu voidaan suorittaa kirjekyselyllä, haastattelulla sekä Internet-kyselyllä. Haastattelutapoja on kolme erilaista ja ne ovat puhelinhaastattelu, tietokoneavusteinen puhelinhaastattelu ja henkilökohtainen haastattelu. (Heikkilä 2008, 66-68.)

Kyselylomake on kysely- ja haastattelututkimusten olennainen osatekijä. Tietokoneavusteisten menetelmien yleistymisen on mahdollistanut sen, että yhä useammin paperilomakkeen asemesta kysymykset ovat tietokoneen kuvaruudulla. Uuden teknologian avulla kyselylomakkeet voidaan tehdä suoraan www-sivuille ja vastaukset saadaan suoraan Internetistä tilasto-ohjelman käsiteltäväksi. Kyselyn ollessa minkälainen tahansa vaatii se huolellista suunnittelua, sillä kysymysten muoto on yksi suurimmista virheiden aiheuttajista. (Heikkilä 2008, 47.)

Päätin toteuttaa kyselyn Internet-kyselynä, koska suurimmalla osalla yrityksistä on oma sähköpostiosoite. Tässä työssä kyselyitä lähetettiin yhteensä 550 kappaletta sähköpostitse. Kyselyitä pyrittiin lähettämään tilintarkastajille, kirjanpitäjille, verottajan ja rahoittajan edustajille, poliisille sekä pienille osakeyhtiöille, joilla on ollut mahdollisuus luopua tilintarkastajan käytöstä. Sähköpostiosoitteiden hankkimisessa käytettiin hyväksi Kauppakamarin verkkosivuja, josta löytyy kaikki KHT- ja HTM-tilintarkastajat. Lisäksi apuna käytettiin Fonectan yrityshakemistoa josta pyrittiin ha-

kemaan pieniä liikevaihdoltaan 0 – 200 000 euroa luokkaan kuuluvia osakeyhtiöitä. Yrityksiä valittiin tutkimukseen satunnaisesti, mutta kuitenkin niin, että suurin osa, kuului edellä mainittuun liikevaihtoluokkaan.

Kyselyohjelmaksi käytettiin E-lomaketta, joka on selainkäyttöinen ohjelmisto. Ohjelman avulla pystyttiin laatimaan oikeanlainen kyselylomake ja lähettämään se tarpeeksi suurelle vastaajamäärälle. Kyselyohjelman toimivuus testattiin ennen sen varsinaista käyttöä muutamalla koehenkilöllä, jotta varmistuttiin ohjelman toimivuudesta sekä riittävästä ohjeistuksesta. Yrityksille lähetin lyhyen ja selkeän saatekirjeen (LIITE 2), jossa kerroin itsestäni sekä tutkimuksesta jota olen tekemässä. Itse kyselyyn johtavan linkin pyrin sijoittamaan keskelle viestiä, niin että se erottuu mahdollisimman hyvin muusta viestistä. Vastausaikaa vastaajille annettiin kymmenen päivää. Viiden päivän jälkeen saatekirjeen lähettämistä vastaajille lähetettiin muistutusviesti (LIITE 3), jossa pyydettiin henkilöitä, jotka eivät vielä olleet vastanneet, vastaamaan mahdollisimman pian kyselyyn. Niin saateviestin- kuin muistutusviestinkin loppuun lisäsin omat yhteystietoni. Osa vastanneista tilintarkastajista otti yhteyttä saatekirjeen lähettämisen yhteydessä sähköpostitse ja osoitti kiinnostuksensa valmistaa työtä kohtaan.

6.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan validiteetilla ja reliabiliteetilla. Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa sitä, että tutkimus ei anna sattumanvaraisia tuloksia, eli mittaukset voidaan toistaa. Reliaabelius voidaan todeta, jos esimerkiksi kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen tai jos eri tutkimuskerroilla saadaan sama tulos. Pieni otoskoko voi aiheuttaa sattumanvaraisia tuloksia. Virheitä tulokseen voi tulla myös tietoja kerätessä, syötettäessä, analysoitaessa ja käsiteltäessä, joten tutkijan on oltava tarkka ja kriittinen koko tutkimuksen ajan. (Heikkilä 2008, 30.)

Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimus mittaa sitä mitä sen pitääkin, jolloin kyselylomakkeen kysymykset mittaavat oikeita asioita yksiselitteisesti. Tähän pyritään asettamalla tutkimukselle täsmällisiä tavoitteita. Tutkimuksen validius perustuu pää-

osin perusjoukon tarkkaan määrittelyyn, edustavaan otokseen ja korkeaan vastausprosenttiin. (Heikkilä 2008, 30, 186.)

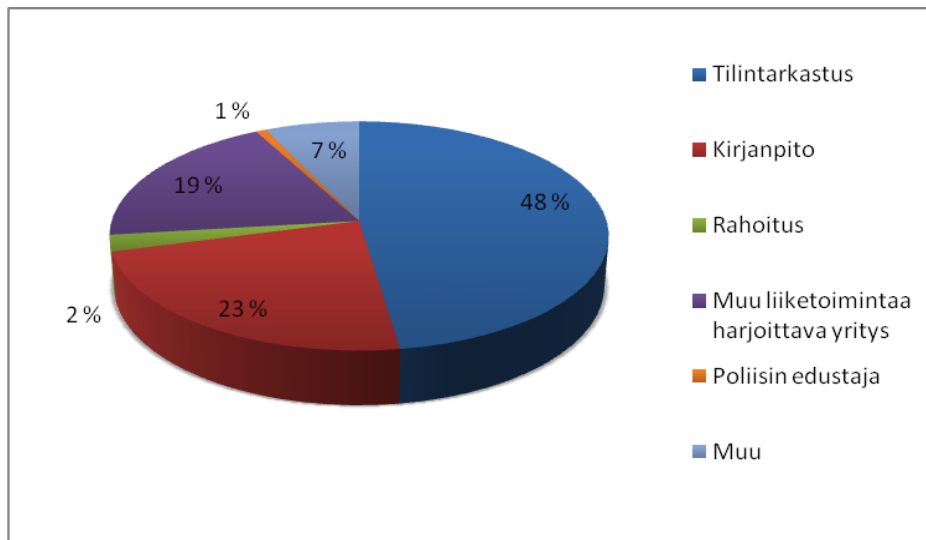
Niin määrällisessä kuin laadullisessakin tutkimuksessa voidaan tutkimuksen validiutta tarkentaa käyttämällä tutkimuksessa useita menetelmiä. Hyvässä tutkimusraportissa tutkija arvioi koko tutkimuksen luotettavuutta käytettävissä olevien tietojen perusteella. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on hyvin oleellista, että otos on tarpeeksi suuri ja edustava, vastausprosentti on korkea ja kysymykset mittaavat juuri oikeita asioita, kattaen näin koko tutkimusongelman. (Heikkilä 2008, 186-188.)

Kyselylomakkeen validiutta varmennettiin sillä, että kyselylomake testattiin useilla eri koehenkilöillä ennen sen eteenpäin lähettämistä. Näin varmistuttiin siitä, että kysymykset ovat ymmärrettäviä ja siitä, että tutkija ja vastaajat ovat käsittäneet kysymykset samalla tavoin. Koehenkilöiltä saadun palautteen avulla osaa kyselylomakkeen väittämistä muokattiin ymmärrettävämmiksi. Kyselylomakkeella olevat kysymykset ja väittämät pyrittiin pitämään lyhyinä ymmärrettävinä. Lomakkeen asiat valittiin suoraan teoriaosuuden perusteella, jotta varmistuttiin siitä, että tutkimus mittaa sitä mitä sen pitääkin. Heti tutkimuksen alussa selvitettiin tutkimuksen tavoitteet, jonka jälkeen niistä muodostettiin tutkimusongelmia. Näihin tutkimusongelmiin pyrittiin hakemaan vastauksia koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen reliabelius varmistettiin tarpeeksi suurella otoskoolla, jonka avulla myös sattumanvaraisten tulosten saaminen minimoitiin.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Vastaajien taustatiedot

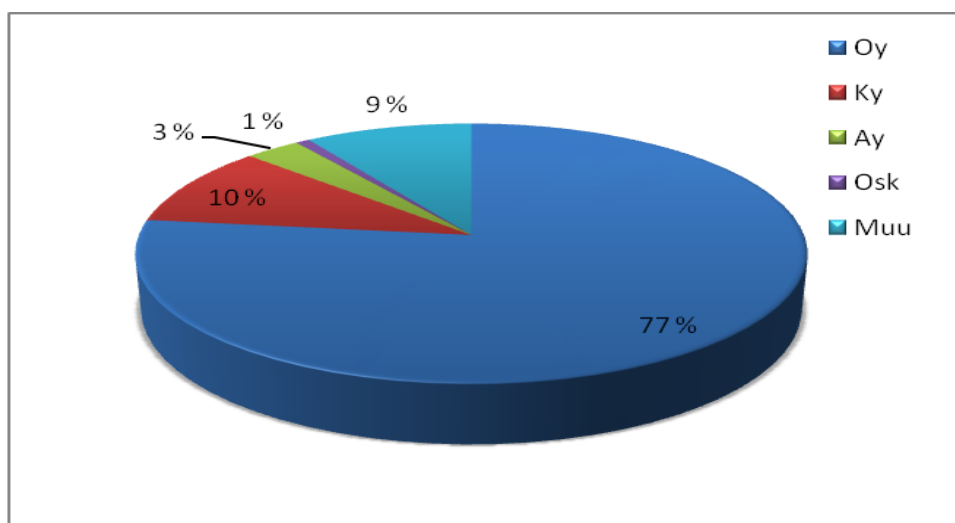
Vastauksia saatiin 130 kappaletta ja seuraavasta kaaviosta selviää tarkemmin vastaajien yritysten prosentuaaliset osuudet toimialoittain.

Kuvio 3. Vastanneiden yritysten jakauma toimialoittain.

Oletusten mukaisesti suurin osa, yli kaksi kolmasosaa, kyselyyn vastanneista oli joko tilintarkastajia tai kirjanpitäjiä. Noin viidesosa vastaajista oli pieniä osakeyhtiöitä eri toimialoilta ympäri Suomea. Kohtaan ”muu” kuului mm. edunvalvontayhdistys, metalliteollisuuden alihankintayritys, tilintarkastus-sijoitustoiminta, eläkeläinen, pakkausten hyötykäyttö, asiantuntijapalvelut, edunvalvontajärjestö ja isännöinti- ja huolto- palvelut.

Seuraavassa kohdassa kysyttiin vastaajien yhtiömuotoa. Seuraavasta kuviosta selviää tarkemmin vastaajien yhtiömuodon prosentuaalinen jakauma.

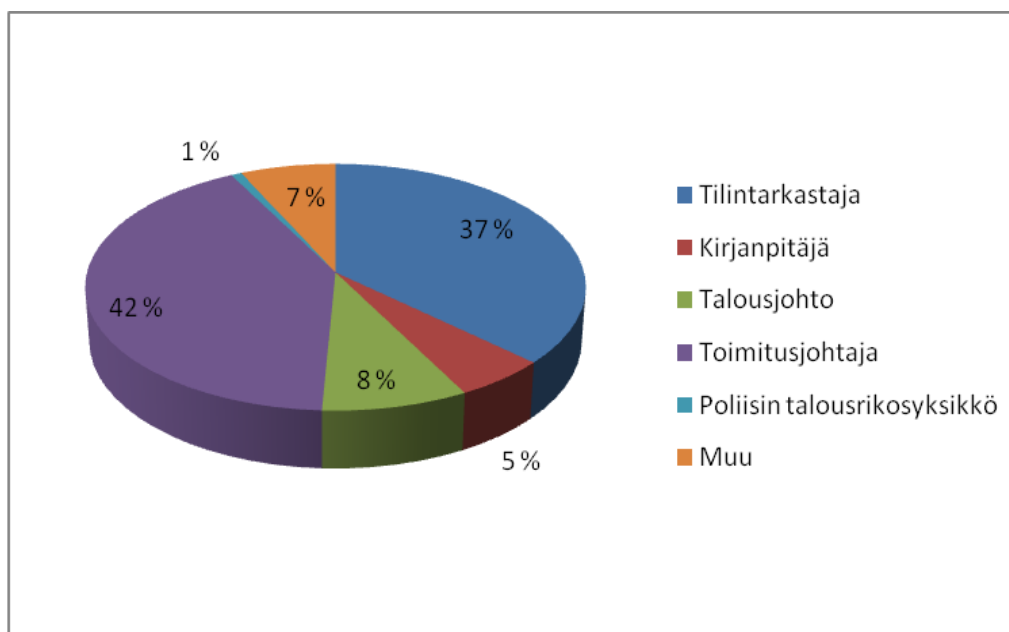

Kuvio 4. Vastanneiden yritysten jakauma yhtiömuodoittain

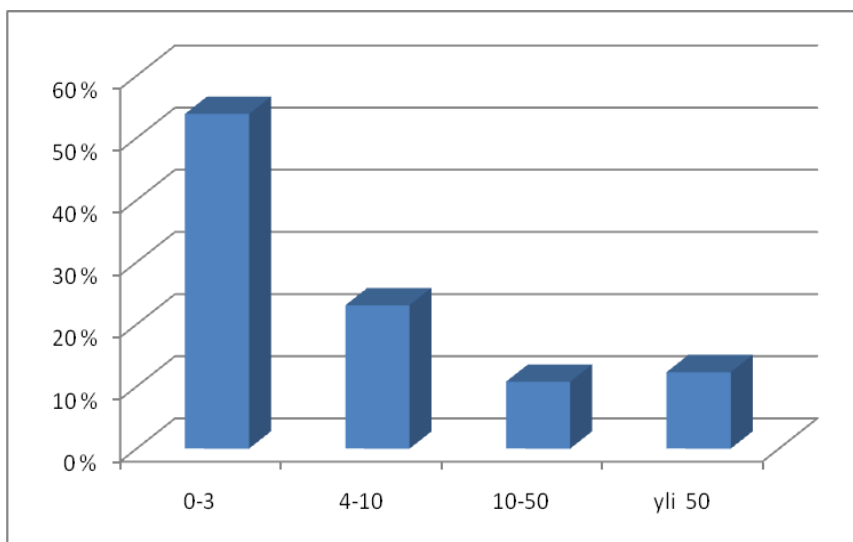
Suurin osa, 77 prosenttia, tutkimukseen vastanneista yrityksistä oli osakeyhtiöitä. Kohtaan ”muu” kuului kaksi yhdistystä, viisi toiminimeä, yksi vastasi osakeyhtiö, yksi vastasi tilintarkastaja, yksi valtion edustaja ja yksi vastaajista oli jo eläkkeelle jäänyt tilintarkastaja.

Vastaajan taustatietoja selvitettiin myös kysymällä vastaajan asemaa organisaatiossa. Puolet vastaajista oli yrityksen toimitusjohtajia tai niiden talousjohtoon kuuluvia henkilöitä. Iso osa, 42 prosenttia, vastaajista oli joko tilintarkastajia tai kirjanpitäjiä. Yksi vastaajista kuului poliisin talousrikosyksikköön. Kohtaan ”muu” kuului mm. kaksi yrittäjää, osakkeen omistaja, vastuullinen yhtiömies sekä eläkeläinen.

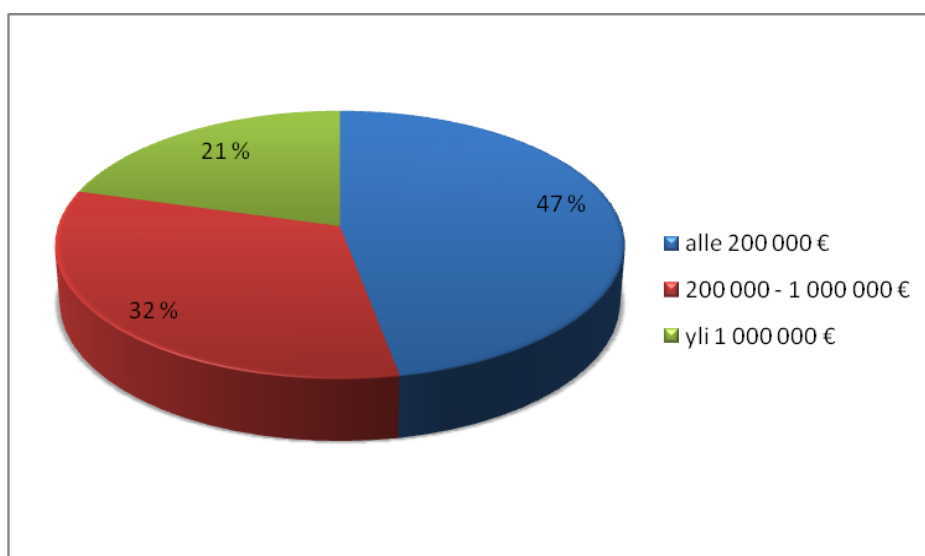
Kuvio 5. Vastaajan asema yrityksessä.

Vastaajan yrityksen kokoa selvitettiin kolmella eri kysymyksellä, joista ensimmäinen koski henkilöstön määrää. Alla olevasta kaaviosta nähdään, että selkeä enemmistö, 77 prosenttia, vastaajista oli pieniä alle kymmenen henkilön yrityksiä. Suuria, yli 50 henkilön, yrityksiä vastanneista oli 12 prosenttia.

Kuvio 6. Vastanneiden yritysten koko henkilömäärittäin

Seuraavaksi kysyttiin yritysten liikevaihtoa, jossa vastausvaihtoehdoiksi annettiin alle 200 000 euroa, 200 000 – 1 000 000 euroa tai yli miljoona euroa. Noin puolet vastanneista yrityksistä oli ns. mikroyrityksiä, joiden liikevaihto oli alle 200 000 euroa. Juuri näille mikroyrityksille tutkimus oli suunnattu, joten oli hyvä, että vastaajista suurin osa kuului tähän luokkaan. Noin kolmasosa vastaajista oli myös pieniä yrityksiä, kuuluen liikevaihtoluokkaan 200 000 - 1 000 000 euroa. Näistä yrityksistä myös osa on voinut kuulua ryhmään, jolla ei lain mukaan ole velvollisuutta valita tilintarkastajaa. Yli miljoonan euron liikevaihtoluokkaan kuului mm. suuria tilintarkastus- ja kirjanpito yrityksiä, joiden näkemystä haluttiin myös saada tutkimukseen.

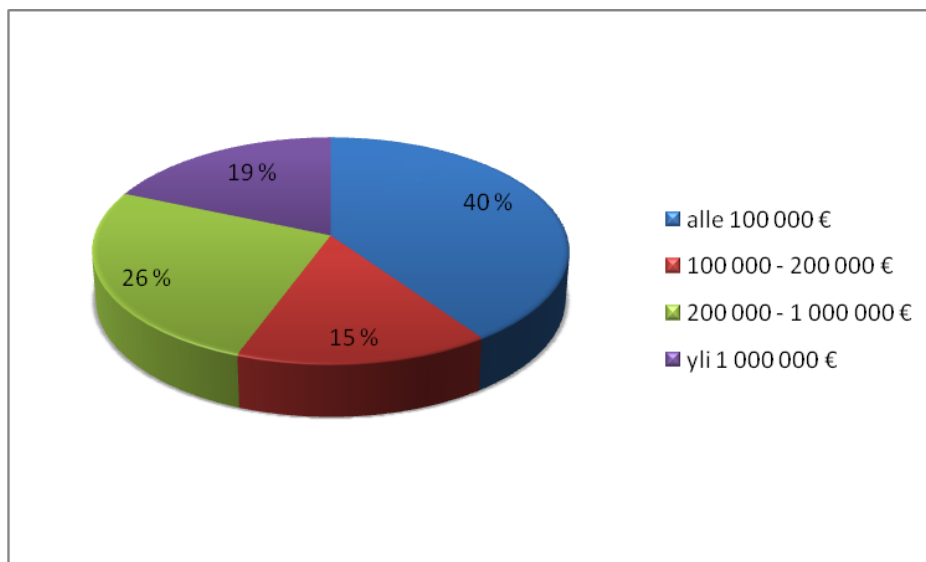

Kuvio 7.

Vastanneiden yritysten liikevaihto (n=130)

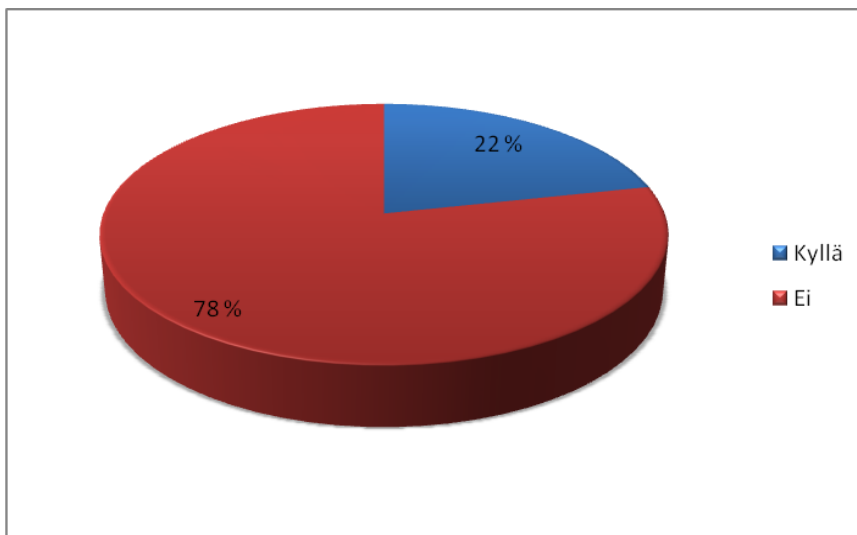
Viimeisenä kohdassa yrityksen kokoa tiedusteltiin taseen loppusumman perusteella. Hieman alle puolet, 40 prosenttia, vastaajista lukeutui luokkaan alle 100 000 euroa,

joka tarkoittaa, että näiden yritysten ole lain mukaan pakko valita itselleen tilintarkastajaa ellei kaksi muuta aiemmin mainittua edellytystä toteudu. Yhteensä 55 prosenttia vastanneista yrityksistä oli pieniä yrityksiä, joiden liikevaihto oli alle 200 000 euroa. Alla olevasta kuvasta selviää tarkempi yritysten jakauma taseen loppusumman perusteella.

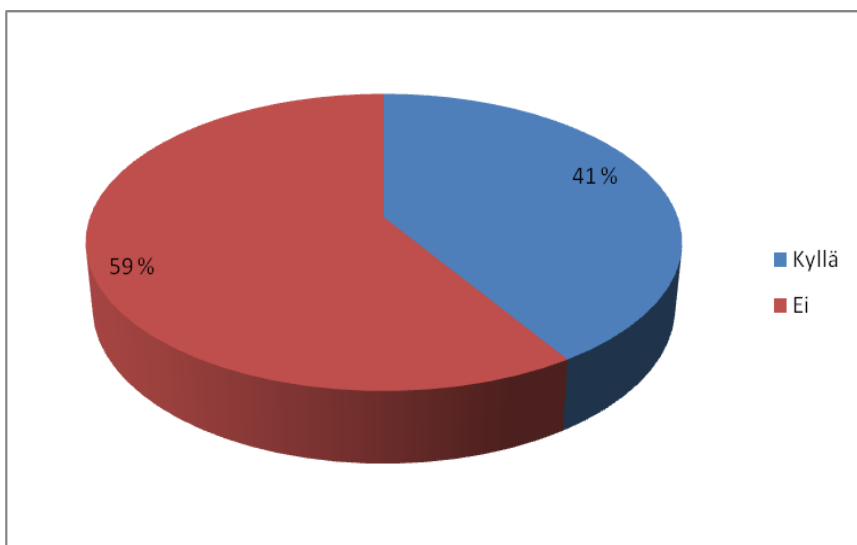
Kuvio 8. Vastanneiden yritysten taseen loppusumma (n=130)

Seuraavaksi kysyttiin vastaajien tietoa ja käyttöä auktorisoiduista tilintarkastajista. Kolme vastaajaa lukuun ottamatta kaikki tiesivät mikä on auktorisoitu tilintarkastaja. Myöskin kaikki muut vastaajista paitsi edellä mainitut kolme, olivat olleet tekemisissä auktorisoidun tilintarkastajan kanssa. Suurempaa hajontaa saatiin seuraavassa kysymyksessä jossa kysyttiin kuinka moni on luopunut tai aikonut luopua tilintarkastajan käytöstä. Kohtuullisen suuri osa kaikista vastaajista, yli viidesosa, on luopunut tai luopumassa tilintarkastajan käytöstä kokonaan. Tosin tähän kohtaan kyllä vastanneista tilintarkastajia oli 11 ja muita kuin tilintarkastajia 17 kappaletta.

Kuvio 9. Tilintarkastajan käytöstä luopuneiden tai sitä aikovien osuus kaikista vastanneista (n=130)

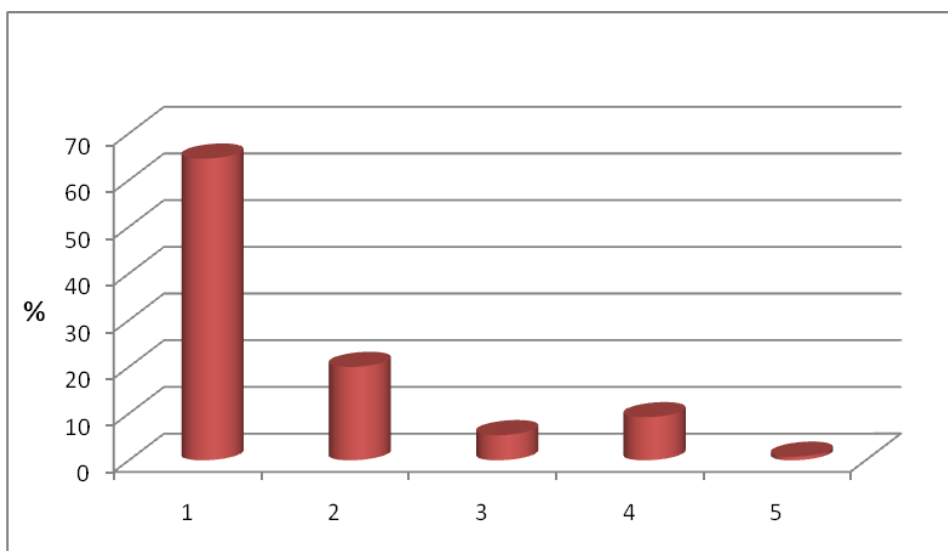
Kaikista vastaajista 64:llä oli lain mukaan mahdollisuus luopua tilintarkastajan käytöstä. Seuraavasta kuvaajasta käy ilmi, että heistä hieman alle puolet on luopunut tai aikonut luopua tilintarkastajan käytöstä.

Kuvio 10. Tilintarkastajan käytöstä luopuneiden tai sitä aikovien osuus vastanneista (n=64)

7.2 Väittämät

Seuraavaksi kyselylomakkeella oli vuorossa 20 väittämää, johon oli annettu vastausvaihtoehdot yhdestä viiteen. Numero 1 tarkoitti, että vastaaja on täysin eri mieltä, 2 osittain eri mieltä, 3 ei osaa sanoa, 4 osittain samaa mieltä ja 5 täysin samaa mieltä. Seuraavissa väittämiä koskevissa kaavioissa vaaka-akselilla on vastaajien antama numero ja pystyakselilla sitä vastaava prosentuaalinen osuus. Ensimmäinen väittämä oli, että tilintarkastuksesta luopuminen tuo yritykselle merkittäviä säästöjä. Tähän oltiin vastattu seuraavan kaavion mukaisesti.

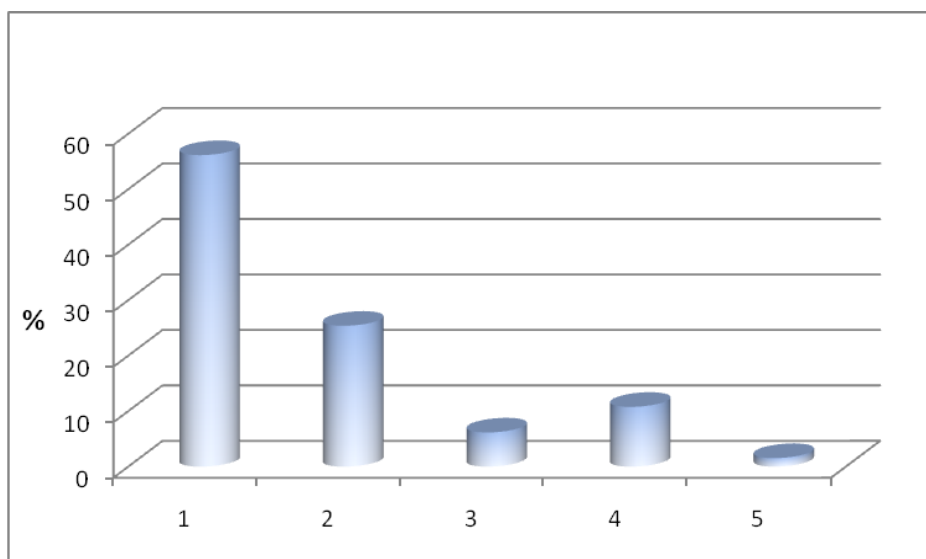

Kuvio 11. Väittämä - tilintarkastuksesta luopuminen tuo yritykselle merkittäviä säästöjä.

Selkeästi suurin osa kaikista vastaajista, 85 prosenttia, oli sitä mieltä, että tilintarkastuksesta luopuminen ei tuo yritykselle merkittäviä säästöjä. Vielä selkeämpi osa tilintarkastajista eli 96 prosenttia oli väittämän kanssa eri mieltä.

Lähes yhtä selkeä enemmistö eli 81 prosenttia kaikista vastaajista oli sitä mieltä, että uusi tilintarkastuslaki ei madalla yrittäjäksi lähtemisen kynnystä Suomessa. Tätä koskeva väittämä oli, että pienten yritysten mahdollisuus jättää tilintarkastaja valitsematta, madaltaa merkittävästi yrittäjäksi lähtemisen kynnystä Suomessa. Tilintarkastajista, joita vastanneista oli 49, yksikään ei ollut väittämän kanssa samaa mieltä

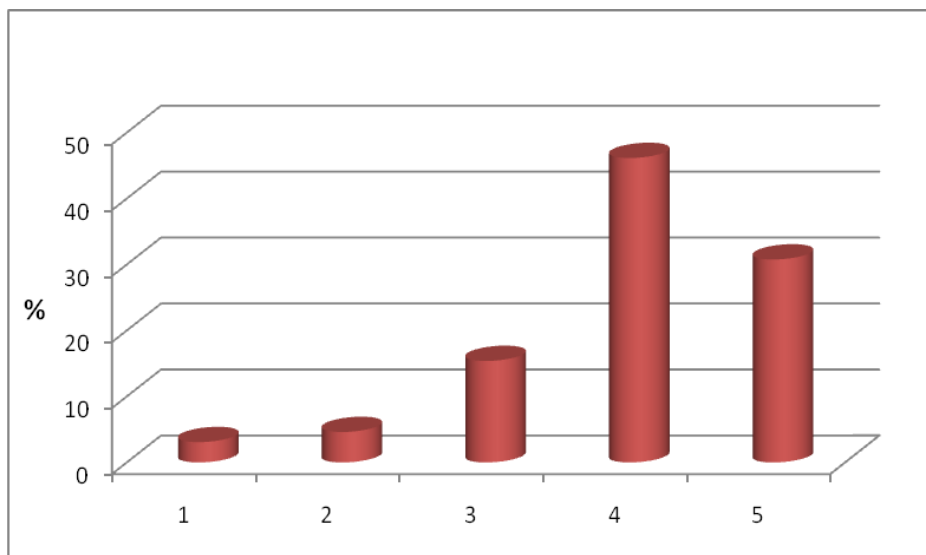
ja vain kolme vastasi, että ei osaa sanoa. Alla olevasta kuviosta käy ilmi, että vain 13 prosenttia kaikista vastaajista oli samaa mieltä väittämän kanssa.

Kuvio 12. Pienten yritysten mahdollisuus jättää tilintarkastaja valitsematta, madaltaa merkittävästi yrittäjäksi lähtemisen kynnystä Suomessa.

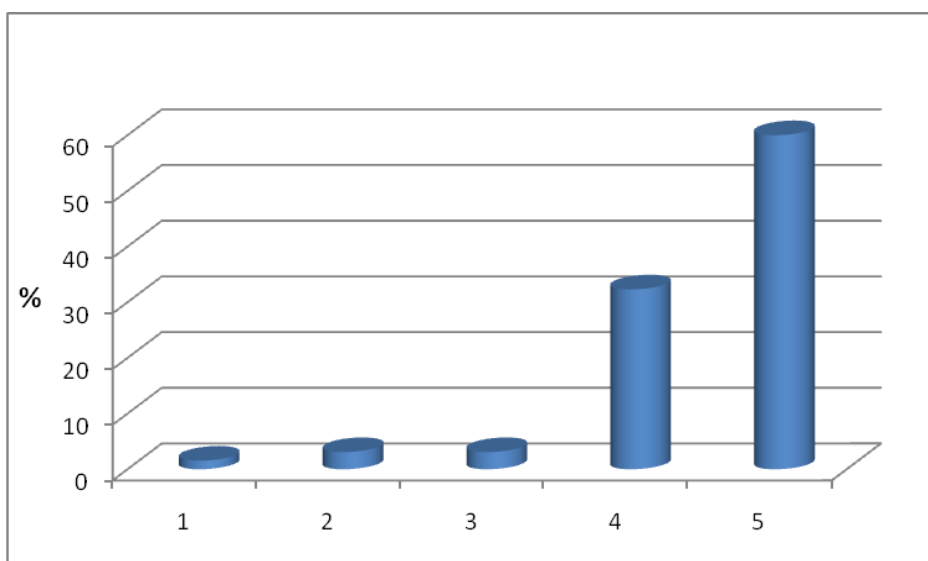
Seuraava väittäjä oli ”byrokratia vähenee merkittävästi yrityksissä, joissa ei ole tilintarkastajaa”. Vastaajista selkeä enemmistö, 85 prosenttia, oli väittämän kanssa eri mieltä, eli ei uskonut byrokratian vähenevän merkittävästi ilman tilintarkastajaa. Tilintarkastajista yksikään ei ollut väittämän kanssa samaa mieltä.

Suurin osa vastaajista, 77 prosenttia, oli samaa mieltä väittämän kanssa, jonka mukaan tilintarkastajan puuttuminen vaikuttaa yrityksen luotonsaantimahdollisuuksiin ja nostaa lainan korkokantaa. Sama ilmenee alla olevasta kaaviosta. Tilintarkastajista vain kolme oli väittämän kanssa eri mieltä ja kolme ei osannut sanoa.

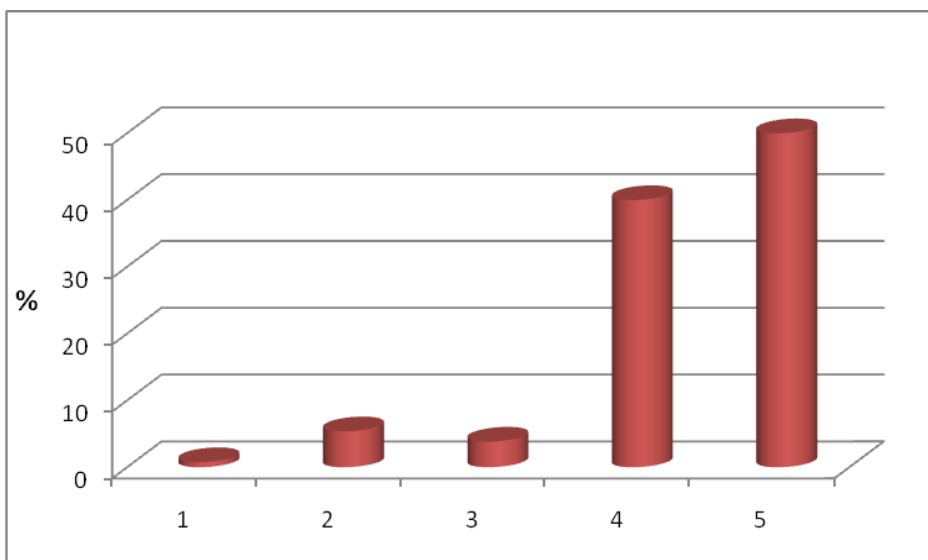
Kuvio 13. Tilintarkastajan puuttuminen vaikuttaa yrityksen luotonsaanti mahdollisuuksiin ja nostaa lainan korkokantaa

Seuraava väittämä koski tilinpäätösten luotettavuutta. Lähes kaikki vastaajista eli 92 prosenttia, olivat sitä mieltä, että tilintarkastetut tilinpäätökset ovat merkittävästi luotettavampia kuin tilintarkastamattomat tilinpäätökset. Tilintarkastajista jokainen oli väittämän kanssa samaa mieltä.

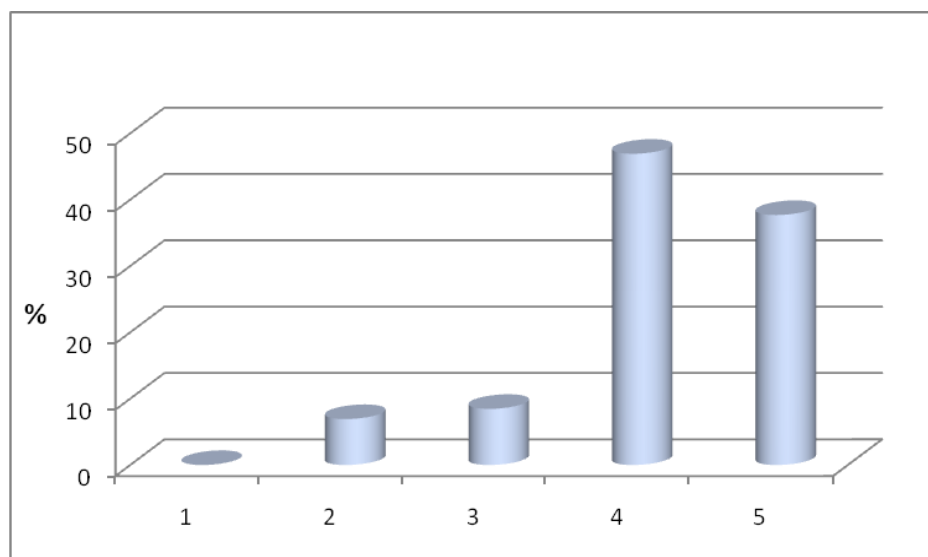
Kuvio 14. Tilintarkastetut tilinpäätökset ovat merkittävästi luotettavampia kuin tilintarkastamattomat tilinpäätökset

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin vähentääkö tilintarkastajan käyttö heidän mielestään veroriskien syntymistä yrityksessä. Suuri enemmistö, 90 prosenttia, oli sitä mieltä, että yrityksissä joissa on tilintarkastaja on myös pienempi todennäköisyys veroriskien syntymiselle. Tilintarkastajista vain yksi oli väittämän kanssa eri mieltä.

Kuvio 15. Tilintarkastajan käyttö vähentää ennalta veroriskien syntymistä yrityksessä

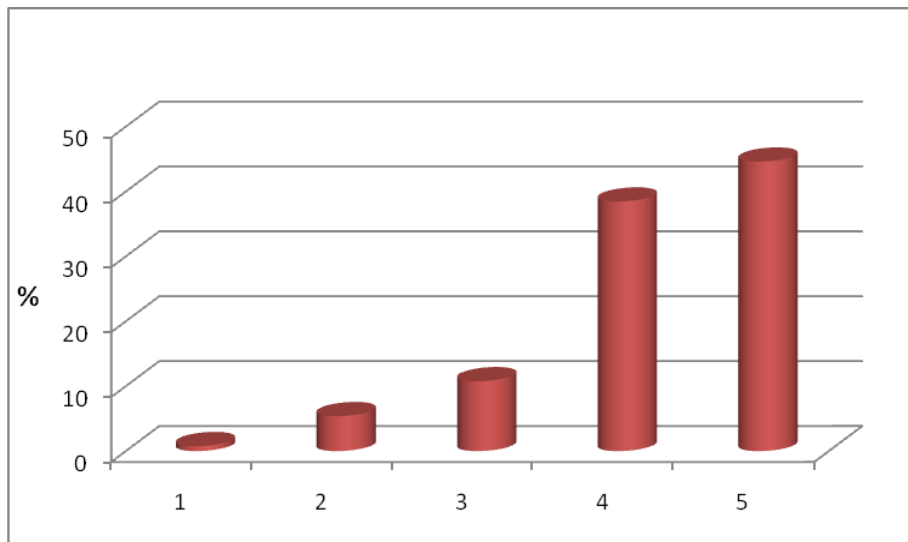
Kun vastaajilta kysyttiin, onko tilintarkastajasta merkittävästi hyötyä yrityksen johdolle, suurin osa eli 85 prosenttia, oli sitä mieltä, että tilintarkastajasta on selkeästi hyötyä yrityksen ylimmälle johdolle. Tilintarkastajista vain yksi oli väittämän kanssa eri mieltä.

Kuvio 16. Tilintarkastajasta on merkittävästi hyötyä yrityksen johdolle

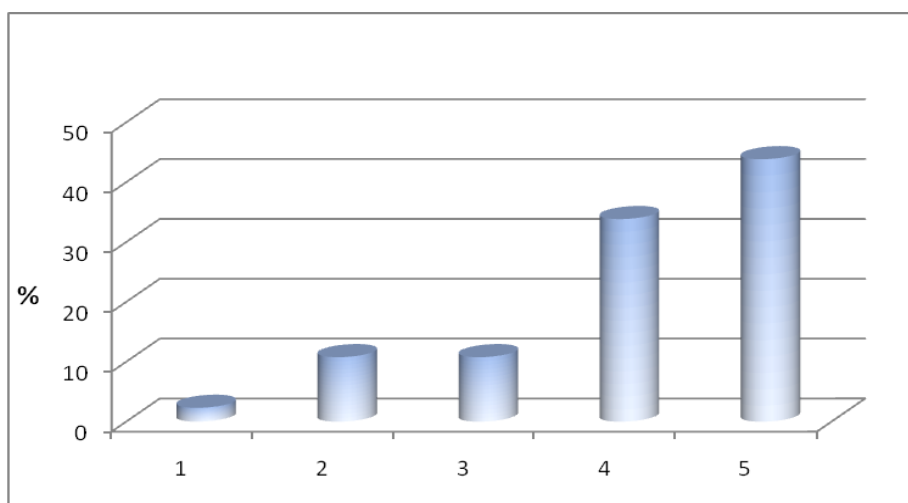
Seuraava väittämä koski yrityksille suoritettavia verotarkastuksia ja se kuului seuraavasti ”tilintarkastuspakosta luopuminen aiheuttaa yhteiskunnan taholta painetta lisätä verotarkastuksia”. Yli 80 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa yhtä mieltä siitä, että uuden tilintarkastuslain myötä on syytä lisätä verotarkastuksia yrityksissä. Neljä kyselyyn vastanneista tilintarkastajista ei osannut sanoa mitään vain kaksi oli väittämän kanssa eri mieltä.

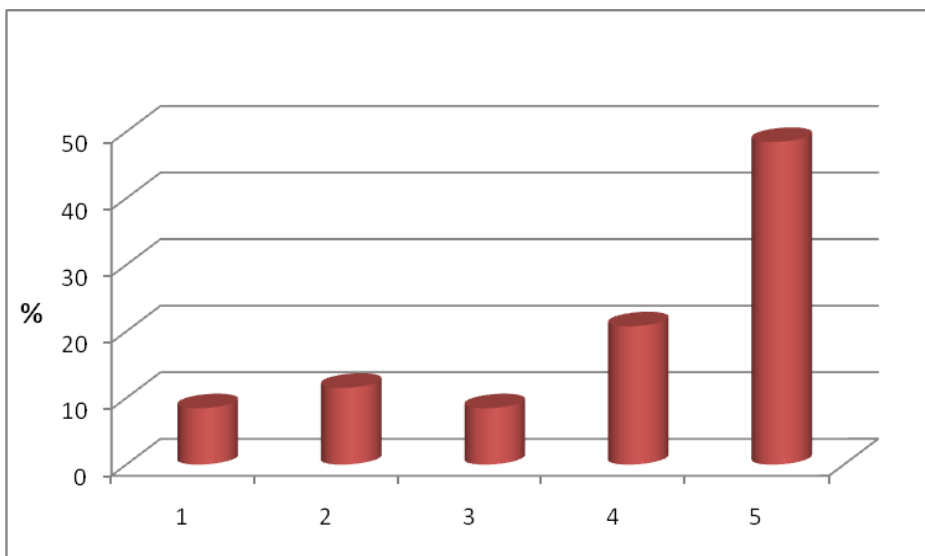
Kuvio 17. Tilintarkastuspakosta luopuminen aiheuttaa yhteiskunnan taholta painetta lisätä verotarkastuksia

Alla olevasta kaaviosta käy ilmi, 78 prosenttia eli suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että ns. harmaa talous on jo lisääntynyt tai tulee lisääntymään tilintarkastuspakon poistamisen takia. Tilintarkastajista vain kaksi oli sitä mieltä, että harmaa talous ei lisäänty Suomessa tilintarkastuspakon poistamisen johdosta.

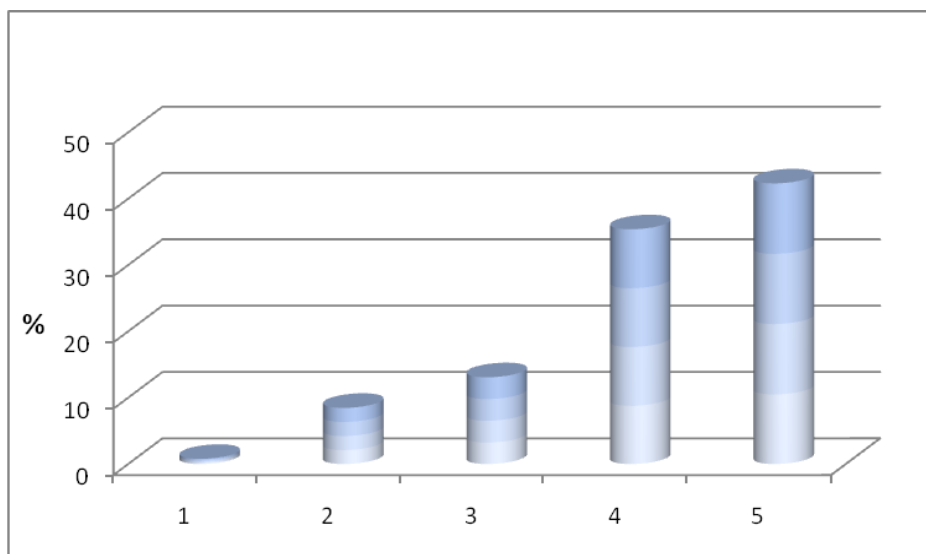
Kuvio 18. Ns. harmaa talous lisääntyy Suomessa tilintarkastuspakon poistamisen johdosta

Seuraava väittämä koski osakeyhtiöiden tilinpäätösten läpinäkyvyyttä. Väittämän mukaan kaikkien osakeyhtiöiden tilinpäätösten tulee olla julkisia. Suurin osa, mutta ei niin selkeä kuin aiemmissa väittämissä, oli väittämän kanssa samaa mieltä. Tilintarkastajista vain kymmenen prosenttia oli sitä mieltä, että kaikkien tilinpäätösten ei tarvitse olla julkisia.

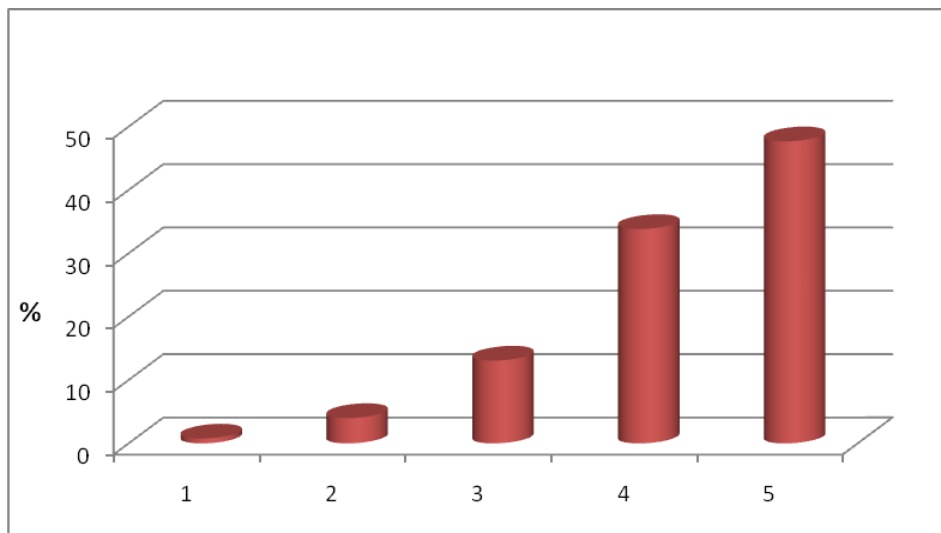
Kuvio 19. Kaikkien osakeyhtiöiden tilinpäätösten tulee olla julkisia

Selkeä enemmistö vastaajista oli myös sitä mieltä, että tilintarkastajasta luopuminen heikentää velkojen suojaa osakeyhtiöissä. Alla olevasta kuviosta selviää, että 77 prosenttia kaikista vastaajista valitsi joko vaihtoehdon neljä tai viisi. Tilintarkastajista väittämän kanssa samaa mieltä oli peräti 96 prosenttia.

Kuvio 20. Tilintarkastajasta luopuminen heikentää velkojen suojaa osakeyhtiöissä

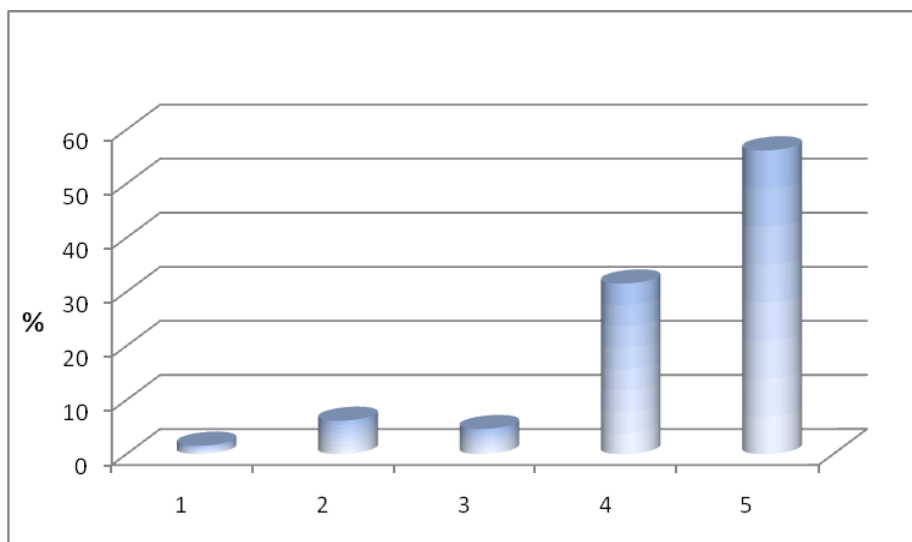
Seuraavassa väittämässä haettiin mielipiteitä siihen onko yhtiön vaikeampi saada ulkopuolisia pääomasijoittajia ilman, että sillä on tilintarkastaja. Selkeä enemmistö eli 82 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että ilman tilintarkastajaa yrityksen on vaikeampi saada ulkopuolisia pääomasijoittajia. Itse tilintarkastajista jokainen oli väittämän kanssa samaa mieltä.

Kuvio 21. Tilintarkastajan puuttuminen vaikeuttaa ulkopuolisten pääomasijoittajien saamista

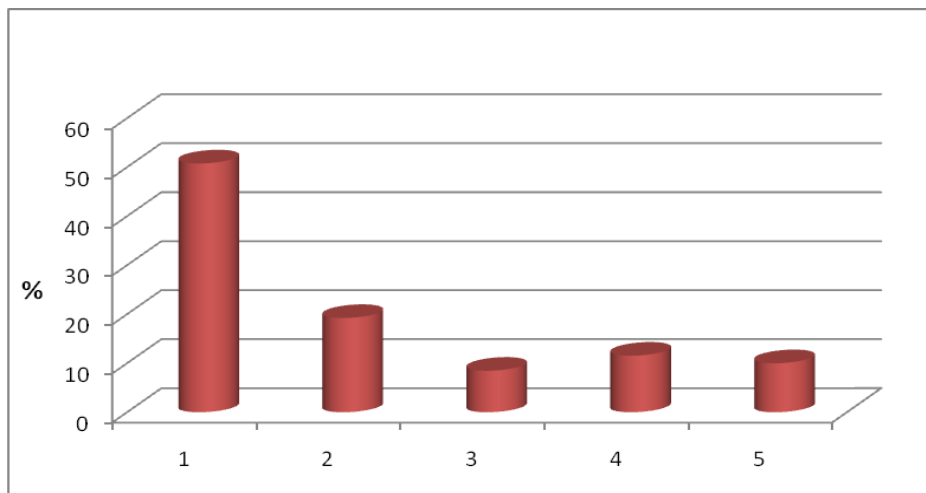
Seuraava väittämä oli ”tilintarkastuspakosta luopumisella on haitallinen vaikutus hyvän kirjanpitotavan noudattamiseen”. Vastajista 80 prosenttia oli väittämän kanssa samaa mieltä, että uuden tilintarkastuslain myötä hyvää kirjanpitotapaa ei välttämättä noudateta enää niin hyvin kuin ennen. Vastanneista tilintarkastajista kaikki olivat tätä mieltä.

Seuraavat kaksi väittämää koskivat maallikotilintarkastusta. Ensimmäisessä väitetiin, että maallikotilintarkastuksesta luopuminen parantaa tilintarkastuksen laatua. Hieman alle 90 prosenttia oli väittämän kanssa sitä mieltä, että vain auktorisoitujen tilintarkastajien käyttäminen parantaa tilintarkastuksen laatua. Tilintarkastajista vain kolme ei ollut väittämän kanssa samaa mieltä.

Kuvio 22. Maallikotilintarkastuksesta luopuminen parantaa tilintarkastuksen laatua

Toisen väittämän mukaan maallikotilintarkastus pitäisi edelleen sallia tilintarkastuslaissa. Niin kuin alla olevasta kuviosta käy ilmi, noin 70 prosenttia oli väittämän kanssa eri mieltä ja vain reilu 20 prosenttia samaa mieltä. Tilintarkastajista noin kymmenen prosenttia oli sitä mieltä, että maallikotarkastus pitäisi laissa sallia.

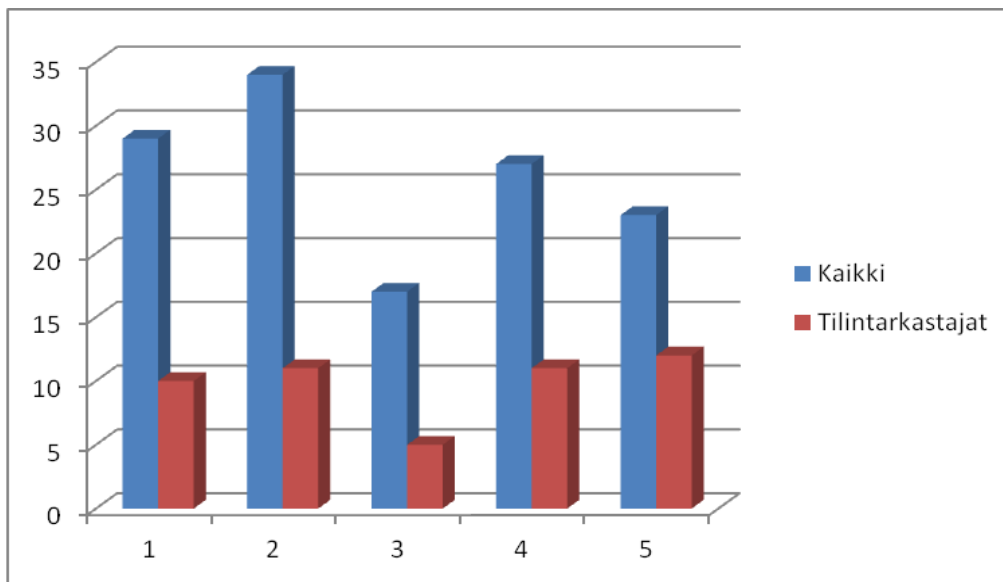
Kuvio 23. Maallikotilintarkastus pitäisi edelleen sallia tilintarkastuslaissa

Seuraavat kaksi väittämää koskivat alla olevaa tekstiä, joka on suoraan uudesta tilintarkastuslaista.

Jollei muualla laissa toisin säädetä, tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta yhteisössä, jossa sekä päättäneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täytynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa
- 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä

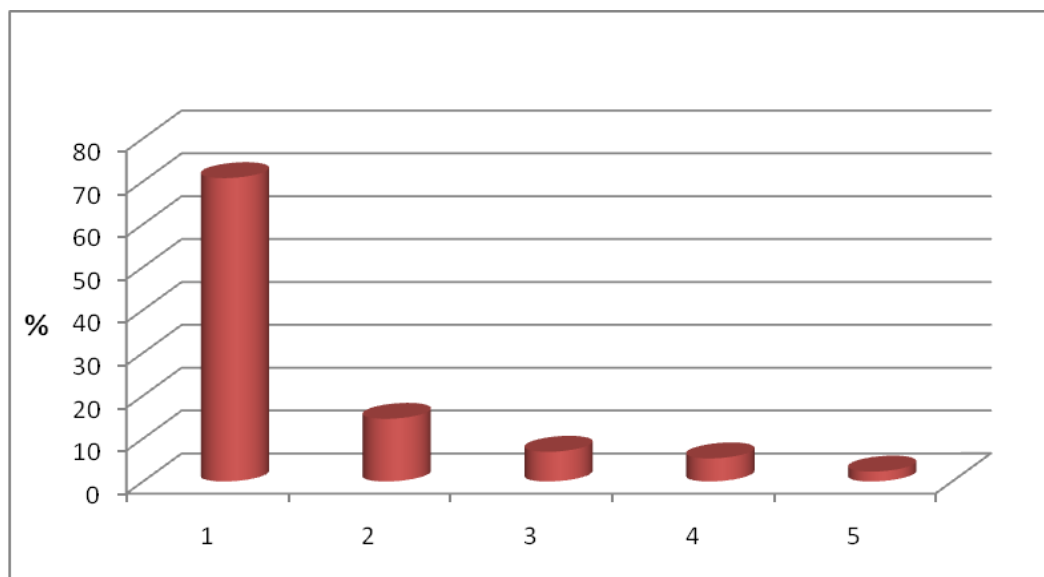
Ensimmäinen väittämä oli ”edellä mainittujen rajojen puitteissa liian suuret osakeyhtiöt on vapautettu tilintarkastuspakosta”. Tämä väittämä aiheutti selkeästi aiempia enemmän hajontaa vastauksissa. Noin puolet kaikista vastaajista oli eri mieltä väittämän kanssa ja vain 39 prosenttia samaa mieltä. Seuraavassa kuvaajassa on esitetty kohtaan annetut kappalemääräiset vastaukset kaikkien osalta ja tilintarkastajien osalta. Kuvaajasta käy ilmi, että vastaajat eivät olleet selkeästi yksimielisiä tässä väittämässä. Pelkät tilintarkastajien vastaukset huomioiden vastausten hajonta on todella suuri.

Kuvio 24. Edellä mainittujen rajojen puitteissa liian suuret osakeyhtiöt on vapautettu tilintarkastuspakosta (kappalemääräiset vastaukset)

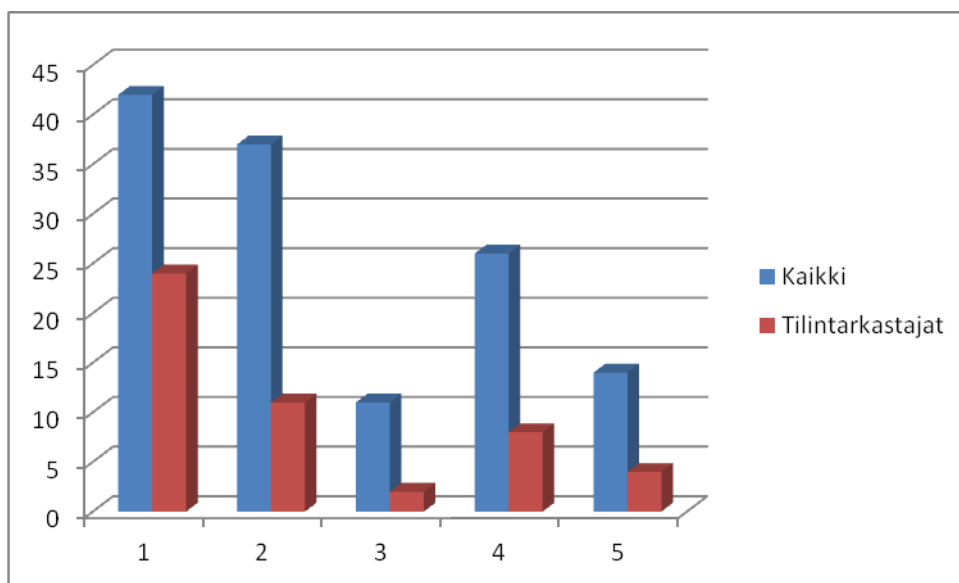
Toisessa väittämässä sanottiin, että myös merkittävästi suuremmat osakeyhtiöt pitäisi vapauttaa tilintarkastuspakosta. Kaikista vastaajista 84 prosenttia ja tilintarkastajista 94 prosenttia, oli eri mieltä väittämän kanssa. Vastaajien mukaan siis enää yhtään tämän hetkistä suurempia osakeyhtiöitä ei pitäisi vapauttaa tilintarkastuspakosta.

Seuraavassa väittämässä todettiin, että Suomen pitäisi ottaa mallia USA:sta, jossa tilintarkastuspakko on vain pörssiyrityksillä. Tätä mieltä oli vain 7 prosenttia vastaajista. Eli selkeä enemmistö oli sitä mieltä, että Suomeen ei sovi malli, jossa tilintarkastuspakko olisi vain pörssiyrityksillä. Tilintarkastajista vain kaksi oli väittämän kanssa samaa mieltä.

Kuvio 25. Suomen pitäisi ottaa mallia USA:sta, jossa tilintarkastuspakko on vain pörssiyrityksillä

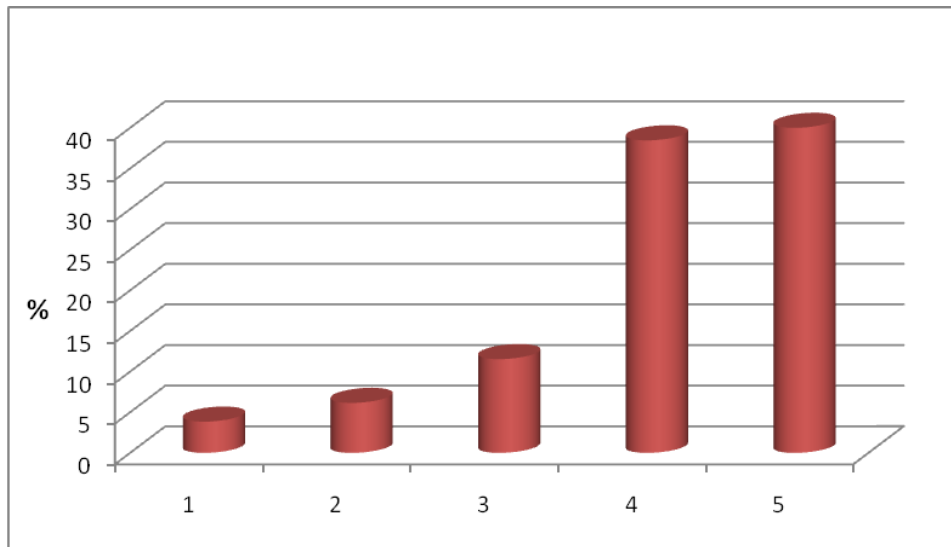
Toiseksi viimeinen väittämä oli hyvin oleellinen koko opinnäytetyön kannalta ja se kuului seuraavasti ”tilintarkastus ei tuo lisäarvoa yhden henkilön osakeyhtiöissä”. Hieman yli puolet eli 60 prosenttia kaikista vastaajista oli väittämän kanssa eri mieltä. Heidän mielestään tilintarkastus tuo lisäarvoa myöskin vain yhden henkilön osakeyhtiöissä. Selkeästi pienempi osa, 31 prosenttia, oli väittämän kanssa samaa mieltä. Seuraavassa kuvaajassa kaikkien vastaajien ja tilintarkastajien kappalemääräiset vastaukset.

Kuvio 26. Tilintarkastus ei tuo lisäarvoa yhden henkilön osakeyhtiöissä

Tilintarkastajista 73 prosenttia oli sitä mieltä, että tilintarkastus tuo lisäarvoa myöskin yhden henkilön osakeyhtiöissä ja vain 24 prosenttia väittämän kanssa samaa mieltä.

Viimeisessä väittämässä selvitettiin sitä, onko tilintarkastajan käyttö yritykselle taloudellisesti kannattavaa. Tilintarkastajista 86 prosenttia ja kaikista vastaajista noin 80 prosenttia oli sitä mieltä, että tilintarkastajan käyttö on taloudellisesti perusteltua yritykselle.

Kuvio 27. Tilintarkastajan käyttö on yritykselle taloudellisesti perusteltua

7.3 Vastausten analysointi

Vastauksia saatiin 130 kappaletta ja vastausprosentiksi muodostui noin 24. Vastausprosentti nousi oletettua korkeammaksi, jota osaltaan selitti tilintarkastajien suuri kiinnostus tutkimusta kohtaan. Tulosten luotettavuus on myös hyvä, koska suurimmassa osassa kyselyn kohdista vastauksissa ei ollut suurta hajontaa. Etenkään tilintarkastajien vastauksissa ei ollut juurikaan hajontaa eri väittämien välillä. Kyselykaavakkeen väittämät olivat oikeassa järjestyksessä ja hyviä, jotta saatiin vastauksia juuri niihin ongelmiin joita tutkimuksen alussa asetettiin.

Kyselyyn vastanneiden yritysten koko oli pääasiassa alle kymmenen henkilöä, liikevaihto alle 500 000 euroa ja taseen loppusumma alle 200 000 euroa. Vastanneista yrityksistä 64 kappaletta oli lain mukaan oikeutettuja luopumaan tilintarkastajan käytöstä. Yrityksillä täyttyi enintään yksi uuden tilintarkastuslain 4§:n kohdista. Näistä yrityksistä 26 kappaletta eli 40 prosenttia oli luopunut tai aikomassa luopua tilintarkastajan käytöstä.

Tulokset osoittavat, että tilintarkastajan käyttö on taloudellisesti perusteltua ja vähentää veroriskien syntymistä. Väitteet perustuvat tilintarkastajien antamiin neuvonta- ja konsultointipalveluihin. Tilintarkastajat antavat mm. verosuunnittelupalveluita, joiden avulla veroja pystytään minimoimaan ja syntyviä veroriskejä välttämään. Näiden palveluiden ansiosta tilintarkastajasta on suuri hyöty myös yrityksen ylimmälle joh-

dolle. Tilintarkastajan puuttuminen vaikeuttaa yrityksen rahoituksen saamista. Ulkopuolisten pääomasijoittajien sekä luoton saaminen saattavat hankaloitua ja korkokantaa saattaa olla korkeampi kuin yrityksillä, joilla tilintarkastaja on käytössä. Myöskin velkojien aseman nähtiin huononevan ilman tilintarkastajaa.

Maallikkotilintarkastuksen sallimista laissa kannatti vastaajista noin viidesosa. Tilintarkastajista odotetusti pienempi osa, vain kymmenen prosenttia, oli maallikkotarkastuksen kannalla. Yhdeksi syyksi tähän vastaajat näkivät sen, että tilintarkastuksen laatu paranee kun maallikkotilintarkastus poistuu käytöstä. Väite varmasti pitääkin paikkansa, kun ensi vuodesta eteenpäin vain hyväksytyt tilintarkastajat voidaan valita yritykselle.

Mielenkiintoinen oli myös väittämä numero 13, jossa väitettiin, että tilintarkastuspakosta luopumisella on haitallinen vaikutus hyvän kirjanpitoavan noudattamiseen. Väittämän kanssa samaa mieltä oli 80 prosenttia. Haitallinen vaikutus tulee pienistä yrityksistä, jotka uuden lain ansiosta jättävät käyttämättä tilintarkastajaa yrityksissään. Tällöin ei yrityksissä ole ketään joka tarkastaisi onko noudatettu hyvää kirjanpitoa vai ei. Paljon on kiistelty tuoko tilintarkastus lisäarvoa kaikkein pienimmille yhden hengen osakeyhtiöille. Tulosten perusteella tilintarkastus tuo lisäarvoa myös yhden hengen yrityksille. Kaikista vastaajista tätä mieltä oli 60 prosenttia ja tilintarkastajista selkeämpi enemmistö eli 73 prosenttia. Yleisellä tasolla, kun yrityksen kooka ei rajattu, lähes kaikki kyselyyn vastanneista olivat sitä mieltä, että tilintarkastajan käyttö on yritykselle taloudellisesti perusteltua ja kannattavaa. Tilintarkastus tuo yritykselle jo aiemmin tutkimuksessa mainittuja säästöjä.

Uuden tilintarkastuslain asettamat rajat, jotka vapauttavat yrityksen tilintarkastuspakosta, ovat vastaajien mielestä tarpeeksi korkeat. Eli ainakaan yhtään suurempia yrityksiä ei haluta vapauttaa tilintarkastuspakosta.

Oleellinen asia mietittäessä uuden tilintarkastuslain vaikutuksia on lisääntykö harmaa talous vai ei. Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella harmaa talous tulee todennäköisesti lisääntymään uuden lakimuutoksen jälkeen. Harmaan talouden lisääntymisen taustalla on todennäköisesti kaksi asiaa. Ensinnäkin kuinka hyvin maallikkotilintarkastus saadaan kitkettyä pois. Toinen asia on hoidetaanko kirjanpito ja yli-

päätään taloushallinto lain sallimalla tavalla, pienissä yrityksissä jotka ovat luopuneet tilintarkastajan käytöstä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia mitä vaikutuksia uudella tilintarkastuslailla on ollut ja mitä mieltä siitä ollaan.

Työn teoriaosa koostui kolmesta eri osa-alueesta: tilintarkastuksesta Suomessa, yrityksen sidosryhmistä ja tilintarkastuspakosta. Ensimmäisessä osiossa käytiin läpi Tilintarkastusta Suomessa; sen historiaa, nykytilaa ja tulevia suuntauksia. Seuraavassa osiossa avattiin tilintarkastuksen kannalta oleellisimpia yrityksen sidosryhmiä. Tilintarkastuspakko-osiossa esiteltiin uuden tilintarkastuslain lisäksi minkälaisia tilintarkastukseen liittyviä rajoja on esiintynyt historiassa ja vertailtiin Suomen tilintarkastuslainsäädäntöä muiden maiden vastaaviin. Näiden lisäksi esiteltiin vielä uuden lain positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia.

Työn empiriaosa koostui kolmesta osiosta: työn toteutuksesta, saaduista tuloksista sekä tulosten analysoinnista. Työn toteutus osiossa käytiin läpi tutkimusmenetelmän valinta, kyselylomakkeen laatiminen, aineiston kerääminen sekä pohdittiin aineiston luotettavuutta. Toisessa osiossa esiteltiin saadut tulokset graafisessa muodossa. Viimeisessä osiossa analysoitiin tuloksia ja tehtiin johtopäätöksiä niiden avulla.

Kyselyiden perusteella saatiin selville, että noin neljäkymmentä prosenttia pienistä osakeyhtiöistä, ei käytä tilintarkastajaa tai on aikonut luopua sen käytöstä. Tulokset osoittivat myös, että uuden tilintarkastuslain uskotaan lisäävän harmaata taloutta Suomessa. Toinen asia mikä ilmeni tutkimuksessa on uuden lain negatiivinen vaikutus hyvän kirjanpitotavan noudattamiseen. Toisin kuin lakia esittänyt työryhmä esitti, saatujen tulosten perusteella uusi tilintarkastuslaki ei madalla yrittäjäksi lähtemisen kynnystä Suomessa. Mikään edellä mainituista ei ole toteutuessaan hyväksi yhteis-

kunnalle. Toisaalta hyvä asia yhteiskunnan kannalta on tilintarkastuksen ja tilinpäätösten luotettavuuden parantuminen.

Alussa esitetyt tavoitteet saavutettiin mielestäni hyvin. Tavoitteena ja pääongelmana oli tuoda esiin mitä vaikutuksia lakimuutoksella on ollut yhtiölle itselleen. Kyselyn sekä myös aiheeseen liittyvän teoreettisen kirjallisuuden perusteella pystyttiin tekemään lukuisia päätelmiä siitä, millaisia vaikutuksia tilintarkastuspakosta luopumisella on ollut ja tulee mahdollisesti jatkossa olemaan yhtiölle. Myös alussa asetettuihin sivuongelmiin saatiin jokaiseen vastauksia. Tutkimuksessa onnistuttiin paremmin tuomaan esiin näkökulmia yhtiön itsensä kannalta kuin koko yhteiskunnan. Toki vaikeampi onkin nähdä minkälaiset laajemmat vaikutukset uudella lailla on tai tulee myöhemmin olemaan koko yhteiskunnalle. Teoria- ja empiriaosuuden perusteella harmaa talous lisääntyy ainakin jossain määrin uuden tilintarkastuslain myötä. Tutkimustulosten perusteella tilintarkastajan käyttö pienissä osakeyhtiöissä on perusteltua, tosin vastaajista vain 60 prosenttia oli tätä mieltä, joten iso osa vastaajista oli myös eri mieltä tässä. Viimeiseen sivuongelmaan, joka oli kuinka moni pienistä osakeyhtiöistä ei käytä tai ei tulevaisuudessa aio käyttää tilitarkastajaa, saatiin empiriaosuuden perusteella hyvä, mutta vain suuntaa antava vastaus.

Varmasti monet eri tahot ovat kiinnostuneita tämänlaisesta tutkimuksesta, mutta esimerkiksi lakia esittänyt työryhmä näkee tutkimuksesta mitä mieltä yksityisellä puolella laista ollaan, sekä mitä mahdollisia vaikutuksia sillä on. Myös osa tilintarkastajista osoitti kiinnostuksensa tutkimusta kohtaan kyselyiden lähettämisen yhteydessä.

Jos tutkimus pitäisi tehdä uudelleen pyrkisin todennäköisesti saamaan käsiini yritysrekisterin, jonka avulla voisin lähettää kyselyn kymmeniin tuhansiin yrityksiin. Tämä avulla otanta saataisiin suuremmaksi ja tulosten luotettavuus kasvaisi.

Mahdollinen jatkotutkimus voisi olla kolmen tai neljän vuoden päästä suoritettava tutkimus, joka keskittyisi enemmän uuden lain vaikutuksiin. Tuolloin vaikutukset ovat paremmin havaittavissa, koska siirtymäsäännös umpeutuu tämän vuoden lopussa. Kolmen vuoden päästä voi olla myös enemmän tilintarkastajan käytöstä luopuneita kuin tällä hetkellä.

LÄHTEET

- Ari-Matti Korkeamäki. 2008. Tilintarkastuksen perusteet. Porvoo: WSOY.
- Business Financen www-sivut. Viitattu 23.2.2011. <http://www.businessfinance.com>.
- Editan sähköinen lakitietopalvelu. 2011. Viitattu 29.5.2011. www.edilex.fi
- Gray, Ian and Manson. Stuart. 2000. The Audit Process Principles. Practice & Cases.
- HE 194/2006. Yleisperustelu. Pienten yhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastus.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Horsmanheimo, P. Steiner, M.. 2008. Tilintarkastus – Asiakkaan opas.
- HTM-tilintarkastajat ry:n www-sivut. Viitattu 13.1.2011. <http://www.htm.fi/>
- Juha Kinnunen, Jarmo Leppiniemi, Vesa Puttonen, Kalervo Virtanen. 2002. Tietoa yrityksen taloudesta. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Kauppalehden www-sivut. Viitattu 9.9.2011. www.kauppalehti.fi
- Kauppa- ja teollisuusministeriö. KTM 2004. Tilintarkastuslakityöryhmän raportti – yhteenveto lausunnoista.
- Kauppa- ja teollisuusministeriö. KTM 2003. Tilintarkastuslakityöryhmän raportti.
- Kemppainen, K. 2005. Pankit kavahtavat pk-yritysten tilintarkastusvapautta. 14.4.2005.
- KHT-yhdistyksen www-sivut. Viitattu 13.1.2011. <http://www.khtyhdistys.fi/>
- Konrath, Larry F. 1999. Auditing concepts and applications: A risk analysis approach, Ohio: International Thomson Publishing.
- Kosonen, Leena 2005. Vaarinpidoista virtuaaliaikaan Sata vuotta suomalaista tilintarkastusta. Väitöskirja. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Lappeenranta.
- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. 2008. L 18.7.2008/503.
- Leppiniemi, J. 2004 Kirjanpidon ja tilinpäätöksen ongelmat – Kilan ratkaisuja ja ohjeita.
- Riistama. Veijo. 2000. Tilintarkastus – perusteet. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Rinkineva. M-L. 2004. EU:n tilintarkastussäätely uudistuu. Tilintarkastus-Revision.

Ruotsin tilintarkastuslaki. Revisorslag 2001:883. Viitattu 25.5.2011.
www.notisum.se

Ruotsin tilintarkastus yhteisö FAR:n www-sivut. Viitattu 29.5.2011.
<http://www.far.se>

Saarikivi. M. 2000. Osakeyhtiön tilintarkastajan riippumattomuus. Porvoo: WSOY.

Suomen Pankin www-sivut. Viitattu 14.4.2011. <http://www.suomenpankki.fi>

Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 25.4.2011. www.tilastokeskus.fi

Tilintarkastuslakityöryhmä. 2003. Tilintarkastuslakityöryhmän raportti. Viitattu 20.4.2011, 21.5.2011 ja 20.8.2011.

[http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/D640C1B81F3ED641C2256DDC002B8FF7/\\$file/tyto12elo.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/D640C1B81F3ED641C2256DDC002B8FF7/$file/tyto12elo.pdf)

Tilintarkastuslautakunnan www-sivut. Viitattu 13.1.2011.
<http://www.tilintarkastuslautakunta.fi>

Tilintarkastusyhteisö Ernst & Youngin www-sivut. Viitattu 20.4.2011.
<http://www.ey.com/FI/fi/About-us/Our-history>

Tilintarkastusyhteisö Tilintarkastusaaa:n www-sivut. Tauriainen Tapani. Tilintarkastus- ja asunto-osakeyhtiölait muuttuivat – parempaan vai huonompaan suuntaan?. Viitattu 20.4.2011. <http://www.tilintarkastusaaa.fi/index.php?sivu=ajan>

Työ- ja elinkeinoministeriö. Ahvenniemi Juha. Lausunto TEM050:00/2009

Uusi tilintarkastuslaki. 2007/459. Viitattu 23.5.2011, 20.8.2011
<http://www.finlex.fi/fi>.

Vanha tilintarkastuslaki. 1994/936. Viitattu 12.12.2010, 16.2.2011
<http://www.finlex.fi/fi/>.

Veijo Riistama. 1994. Tilintarkastuksen teoria ja käytäntö. Jyväskylä: Kirjapaino Oy.

Verohallinnon www-sivut. Viitattu 10.2.2011. <http://www.vero.fi>

KYSELYKAAVAKE:

LIITE 1

Juridinen yritysmuoto:

Oy Ky Ay Osk Muu (mikä)_____

Yrityksen kokoa määrittävät tiedot:

Henkilömäärä:

0-3 4-10 10-50 yli 50

Liikevaihto:

alle 200 000 200 000-1 000 000 yli 1 000 000

Taseen loppusumma:

alle 100 000 100 000 – 200 000 200 000 – 1 000 000

yli 1 000 000

Vastaajan päätoimiala:

Tilintarkastus Kirjanpito Rahoitus Muu liiketoimintaa harjoittava yritys Verottajan edustaja Poliisin edustaja Muu (mikä):_____

Vastaajan asema organisaatiossa:

Tilintarkastaja Kirjanpitäjä Talousjohto Toimitusjohtaja Verojohtaja

Harmaan talouden selvitysyksikkö Poliisin talousrikosyksikkö

Muu (mikä): _____

Kysymykset:

Tiedätkö mitä tarkoitetaan termillä auktorisoitu tilintarkastaja?

KYLLÄ / EI

Oletko ollut tekemisissä auktorisoidun tilintarkastajan kanssa?

KYLLÄ / EI

Onko yrityksenne luopunut ai aikonut luopua tilintarkastajan käytöstä?

KYLLÄ / EI

Väittämät:

1. Tilintarkastuksesta luopuminen tuo yritykselle merkittäviä säästöjä

1   2   3   4   5

2. Pienten yritysten mahdollisuus jättää tilintarkastaja valitsematta, madaltaa merkittävästi yrittäjäksi lähtemisen kynnystä Suomessa

1   2   3   4   5

3. Byrokratia vähenee merkittävästi niissä yrityksissä, joissa ei ole tilintarkastajaa

1   2   3   4   5

4. Tilintarkastajan puuttuminen vaikuttaa yrityksen luotonsaantimahdollisuuksiin ja nostaa lainan korkokantaa

1   2   3   4   5

5. Tilintarkastetut tilinpäätökset ovat merkittävästi luotettavampia kuin tilintarkastamattomat tilinpäätökset

1   2   3   4   5

6. Tilintarkastajan käyttö vähentää ennalta veroriskien syntymistä yrityksessä

1   2   3   4   5

7. Tilintarkastajasta on merkittävästi hyötyä yrityksen johdolle

1   2   3   4   5

8. Tilintarkastuspakosta luopuminen aiheuttaa yhteiskunnan taholta painetta lisätä verotarkastuksia

1   2   3   4   5

9. Ns. harmaa talous lisääntyy Suomessa tilintarkastuspakon poistamisen johdosta

1   2   3   4   5

10. Kaikkien osakeyhtiöiden tilinpäätösten tulee olla julkisia

1   2   3   4   5

11. Tilintarkastajasta luopuminen heikentää velkojien suojaa osakeyhtiössä

1   2   3   4   5

12. Tilintarkastajan puuttuminen vaikeuttaa ulkopuolisten pääomasijoittajien saamista

1   2   3   4   5

13. Tilintarkastuspakosta luopumisella on haitallinen vaikutus hyvän kirjanpitotavan noudattamiseen

1   2   3   4   5

14. Maallikkotilintarkastuksesta luopuminen parantaa tilintarkastuksen laatua

1   2   3   4   5

15. Maallikkotilintarkastus pitäisi edelleen sallia tilintarkastuslaissa

1   2   3   4   5

Jollei muualla laissa toisin säädetä, tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta yhteisössä, jossa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa
- 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä

16. Edellä mainittujen rajojen puitteissa liian suuret osakeyhtiöt on vapautettu tilintarkastuspakosta

1   2   3   4   5

17. Viitaten edellä esitettyihin rajoihin myös merkittävästi suuremmat osakeyhtiöt pitäisi vapauttaa tilintarkastuspakosta

1   2   3   4   5

18. Suomen pitäisi ottaa mallia USA:sta, jossa tilintarkastuspakko on vain pörssiyrityksillä

1   2   3   4   5

19. Tilintarkastus ei tuo lisäarvoa yhden henkilön osakeyhtiöissä

1   2   3   4   5

20. Tilintarkastajan käyttö on yritykselle taloudellisesti perusteltua

1   2   3   4   5

LIITE 2

Saatekirje

Hei ,

Olen tutkija Satakunnan ammattikorkeakoulusta ja teen tutkimusta uuden tilintarkastuslain vaikutuksista yrityksille, yritysten sidosryhmille sekä laajemmin myös koko yhteiskunnalle.

Tavoitteenani on selvittää minkälaisia vaikutuksia uudella tilintarkastuslailla on ollut (mm. tilintarkastuspakon poistuminen pieniltä osakeyhtiöiltä).

Toivoisin, että auttaisitte tutkimukseni suorittamisessa ja vastaisitte kyselyyn. Kyselyn tekemiseen menee n. 5 minuuttia ja antamanne tiedot käsitellään nimettöminä ja ne ovat täysin luottamuksellisia.

Kyselyyn voitte vastata osoitteessa:

<https://elomake.samk.fi/lomakkeet/1112/lomake.html>

Kiitoksia jo etukäteen vastaamisesta!

Ystävällisin terveisin

Pekka Paloniemi

Tutkija

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Rauma

pekka.paloniemi(at)samk.student.fi

LIITE 3

Muistutuskirje

Hei,

Lähetin Teille viikko sitten pyynnön osallistua kyselyyni, jonka aiheena on tilintarkastuspakosta luopuminen ja uuden tilintarkastuslain vaikutukset. Jos olette jo vastanneet kyselyyni, suuret kiitokset! Jos kuitenkin vastaaminen on jäänyt, Teillä on vielä mahdollisuus vastata kyselyyn torstaihin asti.

Kyselyyn voitte vastata osoitteessa:

<https://elomake.samk.fi/lomakkeet/1112/lomake.html>.

Antamanne tiedot ovat täysin luottamuksellisia ja vastuksista ei voi tunnistaa yksittäistä yritystä.

Vastaamiseen menee noin 5 minuuttia.

Kiitoksia jo etukäteen vastaamisesta!

Ystävällisin terveisin

Pekka Paloniemi

Tutkija

Satakunnan ammattikorkeakoulu , Rauma

pekka.paloniemi@samk.student.fi